

TAGAJÁNLÁSOK

1885-ben.

Az I-ső osztály részéről.

- 1. Idősb Szinnyei József** könyvtárőr, levelező tagúl ajánlva
Barna Ferdinánd lev. tagtól.

Bátorkodom a magy. kir. tudomány-egyetemi könyvtár első őrét, idősb Szinnyei Józsefet, a tisztelt osztály levelező tagjául ajánlani, ajánlatomat a következő indító okokkal támogatván:

Idősb Szinnyei Józsefnek tudományos működése, melyet részint a hirlap-irodalom és folyóiratok hasábjain, különösen pedig tisztán tudományos téren a *Hazai és külföldi folyóiratok tudományos repertóriumai* fáradságos szerkesztésével (ezek közül egy 100 arany jutalommal tiszteltetett meg), részint önálló bűvárlatokon alapuló számos dolgozataival, hosszú évek során lelkesen s tisztán nemzeti szellemben tanúsított, sokkal ismeretesebb, semhogy azt itt bővebben cselelnem kellene.

Elég legyen e valóban sikeres s nem mindennapi irodalmi tevékenység tanúbizonyságául ide mellékelnem azon füzetkét, melyet egyik tisztelője és barátja Abafi Lajos szerkesztett, s előbb a *Figyelő* című folyóirat 1881. évi 1-ső füzetében, majd azután külön lenyomatban is megjelent, melyben művei tüzetesen egybe vannak állítva, s a hiányzók utána pótolva.

Megválasztatása csak is érdemei méltó jutalma fogna lenni.

- 2. Dr. Halász Ignác** reáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva
Büdenz József rendes tagtól.

Dr. Halász mintegy tíz év óta mind a szorosabb magyar nyelvészet terén, mind a rokon nyelvek tanulmányozásában nagyon is elismerésre méltó munkásságot fejt ki. Igen behatóan foglalkozott különösen a ritkább használatú magyar szóképzés nyomonkövetésével, meg az eddig szláv eredetűnek tartott vagy állított magyar szókinésnek bírálatos átvizsgálásával. A rokon ugor nyelvek ismeretét, a melynek egészében is jártassággal bír, lényegesen előmozdította a lapp nyelvnek tüzetes tanulmánya által, különösen a svéd-lapp nyelven való szövegek nyelvtani földolgozása által. Ezen munkálatok meg is érlelték benne azon elhatározást, hogy a svéd-lapp nyelvet, melyet eddigelé csak fordított és nem a kellő alaki pontos-

sággal közölt textusok alapján ismertünk, mint élő nyelvet a helyszínén tanulmányozza, s róla tökéletesebb anyagkészletet szerezzen.

Szerencsés tehetségével s jeles nyelvészeti előkészültsége mellett, sikerült is neki aránylag rövid ideig tartó tanulmányútja alatt a svédországi lapok különböző nyelvjárásairól hű képet nyújtó népnyelvi szövegeket gyűjteni, oly számmal egyszersmind, hogy velök immár e nyelv ismerete kielégítőbb biztos alapot nyert. (Előleges értesítést ezen tanulmányútja eredményéről ad a Budapesti Szemle 1885. márcziusi számában megjelent úti jelentése: *A svédországi lapok között*).

Szakirodalmi munkásságából itt kiemelem a főbb dolgozatokat:

Az atom, elem képző; a mány, vány képző. (Nyelvőr III. köt. 1874.)

Az ül, ül igeképző. (Nyelvőr V.)

Az és kötőszó. (Nyelvőr VI.)

Ritkább és homályosabb képzők (ezikksorozat a Nyelvőr VII., VIII., IX., X. kötetében, melyet 1880. az Akadémia Sámuel-díjjal tüntetett ki.)

Visszahódított magyar szók. (Nyelvőr X. XII.)

Kazinczy mint fordító. (Nyelvőr XII.)

Svéd-lapp nyelvten és olvasmányok. (Nyelvt. Közlem. XVI., külön Ugor-füzetek 3. szám.)

Orosz-lapp nyelvtani vázlat. (Nyelvt. Közlem. XVII., Sámuel-díj 1882.)

Zürjén nyelvmutatványok. (Közlés, fordítással. Nyelvt. Közlem. XVII.)

Lule-lappmarki nyelvmutatványok. (Nyelvt. Közlem. XIX. köt., 2. füzet sajtó alatt.)

3. Dr. Pasteiner Gyula t. e. magántanár, lev. tagúl ajánlva

Beöthy Zsolt rendes tagtól.

Pasteiner Gyula az egyetemes művészettörténet és műbírálat mezején egyike érdemesebb fiatal tudósainknak. Szakába vágó kisebb tanulmányokkal és bírálatokkal 1871-ben tünt fel először, mikor a budapesti tud. egyetem javaslatára a kormány külföldre küldötte ösztöndíjjal, művészettörténeti tanulmányok végett. Négy évet töltött Olasz-, Görög- és Franciaországban, s hogy mily lelkiismeretesen és buzgón használta fel a művészeti képzésnek e legfelső iskoláit, egész munkássága tanúsítja. Tanúsítják ép úgy irodalmi művei, mint tanári működése az egyetemen, hol a művészettörténetből már tizedik éve tart előadásokat.

Irodalmi munkásságának jegyzőke a szaktanulmányok, mű-archaeologiai és széptani, elméleti és történeti dolgozatoknak hosszú sorozata. Közel száz cikket írt különböző lapokba és folyóiratokba, melyek közül némelyek egész nagy tanulmányok, milyen a *Magyar szobrászatról* s *Munkácsy Krisztusképeiről* a Budapesti Szemlében közölt (1882—1884.) értekezések. Külön füzetekben jelentek meg tőle: *Az ókori művészetek történetének mai tudományos állása* (1875), továbbá *A művészeti és nem művészeti utánzásról* (1879). A Philologiai és Régészeti Társaságokban számos felolvasást tartott, melyek közül csak a *Tanagrai régiségekről* s *A görög profilról* szólnak emlitem meg. Mind e dolgozatok a tudomány haladásának figyelmes követőjét s az izléses és jeles készültségű írókat mutatják benne, ki több nevezetes kérdéshez önálló szempontból is figyelemre méltóan szólott hozzá. E tekintetben csak a tájtávtat festői kifejezésének azt a fejtegetését hozom fel, melyet a Munkácsy első Krisztusképéről írt tanulmányában adott.

Fő munkája ez évben *A művészetek története a legrégibb időktől napjainkig* címmel 48 nagy íven, 763 lapon jelent meg. E munka a maga nemében első nálunk, ha Novák Dánielnek még 1835-ben megjelent kis biográfiai művész-lexikonát nem számítjuk. Oly könyvet adott benne, melyre irodalmunknak és közönségünknek egyaránt szüksége volt, a melylyel közmívelődésünknek tett szolgálatot. Avatottan választotta meg forrásait, áttekintvén az egész művészettörténeti gazdag irodalmat. Nemcsak a külföldi kutatás eredményeit dolgozta fel elismerésre méltó tudományos készültséggel és írói gyakorlottsággal, hanem a magyarországi művészeti emlékeket és jelentéseket is ügyesen és tanulságosan illesztette be az egyetemes műfejlődés rajzába.

Van szerencsém javaslatomat a tekintetes Akadémia figyelmébe ajánlani.

4. Rákosi Jenő, a Kisfaludy-társaság rendes tagja, levelező tagúl ajánlva
Beöthy Zsolt rendes tagtól.

Rákosi Jenő a magyar drámának és hirlapirodalomnak húsz év óta érdemes és lelkes munkása. 1866-ban tűnt föl először, midőn *V. László* című tragédiáját s *Aesopus* című vígjátékát egy kötetben közrebocsátotta, s az utóbbit, még abban az évben, a nemzeti színház is kiváló sikerrel mutatta be. Következtek egymásután: *Régi dal régi gyűlölségről* (1867), *A szent korona varázsa* (1867), *Színre színt* (1869), *A krakói barátok* (1871), *A szerelem iskolája* (1873), *Ripacsos Pista dolmánya* (1874) és *Ida* (1883) mind a nemzeti színpadon; míg a népszínház számára írt munkái közül csak a *Magdolna* című, tavaly előadott, paraszt tragédiáját emlitem. Írt összesen körülbelül tizenhét darabot, melyek, három kivételével, nyomtatásban is megjelentek, rendszerint előadatásuk évében.

Színművei mindjárt kezdetben jelentékeny és befolyásos helyet szereztek neki szépirodalmunkban. A drámánkban terjedezni kezdő lanyhaság ellenében költőibb áramlatot indított meg. A képzeletnek nagyobb szabadságát, a tárgyak elevenebb alakítását, az előadás költőibb színét képviselte. Bár egyik tekintetben sem ment a túlzásoktól és kifogásoktól, de egyik tekintetben sem vonhatók kétségbe érdemei. Még olyan műveiben is, melyek egészen kevesebb sikerültek, a közönség és kritika egyaránt elismerték szellemének költői erejét, feltalálásának leleményességét és előadásának emelkedettségét. Részint irodalmi, részint személyes hatásával egy írói kör vezetőjévé lett, mely drámáinknak új elemekkel és új hanggal való fejlesztésére hatott, mint minden forrongásnál, úgy itt is: természetesen érdemek és tévedések között. Rákosi lelkesen karolt fel, buzdított és igazított útba számos fiatal tehetséget, kik mind hálás elismeréssel voltak és vannak iránta. Az irány, melyet kezdett, bár némely alkotásaiban az utánczó rendes hibáitól nem volt ment, erősen hatott Shakespeare terjedtebb tanulmányozására. Hogy e tanulmányok egész irodalmunknak csak hasznára voltak, kétségtelen. Maga Rákosi Shakespearenek négy darabját fordította le a Kisfaludy-társaság vállalatába: a *Felsült szerelmeseket*, a *Windsori víg nőket*, a *Hogy tesszük* és a *Cymbelinet*. Shakespeare-tanulmányainak gyümölcse egy nagyobb értékezés is *Hamletről és Oféliáról*, mely a Kisfaludy-társaság Évlapjainak XI. kötetében jelent meg.

Hirlapírói és közéleti tevékenységére nézve a következő adatokat legyen szabad följegyezni. 1867 tavaszától 1869 őszéig a Pesti Naplónál dolgozott;

1869 ősztől 1875 tavaszáig a Reformot szerkesztette; 1875 ősztől 1881 őszeig a népszínház igazgatója volt, mely megerősödését és virágzását legkiválóbb mértékben neki köszönheti; azóta a Budapesti Hirlap egyik kiadója és dolgozó társa. Mint hirlapíró, közéletünk, de különösen irodalmunk és művészetünk jelenségeit tizenhat éve kíséri élénk figyelemmel, ismerteti és bírálja. Számtalan cikket, tárczát, tanulmányt, bírálatot, polemiát írt, melyekben az észjárás eredetiségén s az elemzés élességén kívül különösen egy tulajdona érdemli meg a figyelmet és elismerést. Ez stíljének eleveensége, fordulatossága, ereje s főkép nyelvének magyaros eredetisége, melynek tekintetében hirlapíróink közül ma vele alig versenyezhet, de fájdalom nem is igen versenyez, valaki. Általában a magyar nemzetiség eszméje az, melyet lelke egész buzgóságával szolgál.

Mindezek alapján hiszem, hogy ha Rákosi Jenőt a tekintetes Akadémia levelező tagjai sorába választaná, az ő kiváló tehetsége és buzgalma nemcsak kitüntetésül fogadná, hanem sikeres és érdemes részt vehetne az Akadémia munkásságában.

5. Taine Hippolit, a francia akadémia tagja, külső tagúl ajánlva

Gyulai Pál rendes tagtól.

Taine Hippolit a francia újabb kritika és irodalomtörténet egyik legkitünőbb képviselője. Mellőzve szorosán philosophiai és történelmi munkásságát, az I-ső osztály körébe a következő főbb művei tartoznak:

Essai sur les fables de Lafontaine.

Essai sur Tite Live.

Philosophie de l'art.

Philosophie de l'art en Italie.

L'idéal dans l'art.

Philosophie de l'art dans les Pays-Bas.

Philosophie de l'art en Grèce.

Histoire de la littérature anglaise.

E kitünő munkák nemcsak Franciaországban, hanem egész Európában figyelmet költöttek. Németek, angolok lefordították nyelvökre, egy pár magyarul is olvasható. Taine kiváló tehetsége bámulatosan egyesíti magában az éles analysist s az erős képzelmet. Innen philosophiai módszeressége, logikai szigora, innen fényes rajzai s ragyogó stílje. Senki sem fejtegette behatóbban a faj, a természeti viszonyok, a történelmi alakulások sat. hatását az egyénre és műveire; senki sem kutatta több sikerrel az írók és művészek fő jellemvonását, a melyből egész szellemi működésök kimagyarázható. Nem tagadhatni ugyan e módszer egyoldalúságát és hiányát, de Taine mindig kárpótlást tud nyújtani érték felfogása eredetiségével, eszméi gazdagságával, rajzai frissességével. Akadémiánk két munkáját adta ki fordításban, s ez egy okkal több, hogy helyet foglaljon az I-ső osztály külső tagjai között.

A II. osztály részéről.

6. **Pauler Tivadar** r. tag, tiszteleti tagúl ajánlva

Pulszky Ferencz tisz. tagtól.

Tiszteleti tagul ajánlom Pauler Tivadar r. tagot, az Akadémia Másodelnökét, a kinek a tudományosság és az Akadémia körül szerzett érdemei iránt elismerését az Akadémia kifejezte Másodelnökké választásával.

7. **Ipolyi Arnold** rendes tag tiszteleti tagúl ajánlva

Pulszky Ferencz tisz. tagtól.

Tiszteleti tagul ajánlom Ipolyi Arnold r. tagot, kinek érdemeit elősorolni felesleges, neki nem adhat fényt az Akadémia, ő adja azt az Akadémiának.

8. **Kemény Gábor** báró, levelező tag, tiszteleti tagúl ajánlva

a) Pulszky Ferencz tisz. tagtól.

Tiszteleti tagul ajánlom Kemény Gábor báró levelező tagot, mint a ki által az Akadémia dísze és java öregbedik.

b) Szilágyi Sándor rendes tagtól.

Báró Kemény Gábort az Akadémia I. taggá 1863-ban választotta meg. Irodalomban és hazánk közéletében azóta olyan eredménydús működést fejtett ki, milyent az Alapszabályok 14. §-a tiszteleti tagoktól megkíván.

Irodalmi működése történeti és politikai. Tevékeny része volt az 50-es és 60-as évek politikai küzdelmeiben, midőn Erdély oly fontos és jelentékeny szerepet játszott. A hazafi pártnak már akkor egyik vezérférfia volt, s a ruménok akkori agitációjával szemben nagy hatást tett *Nagy-Enyed és vidékének veszedelme 1848—49-ben*, című szépen írt eszme- és adat gazdag munkája. Báró Eötvös József által írt nagy hatású röpiratok a *Néhány szó* és *Még egynéhány szó* megírására buzdíták, melyek, valamint a *Helyzetünk és jövőnk* és *A baloldal politikája* nagy figyelmet keltettek.

Mind e röpiratok gyorsan követték egymást, de ő ezek mellett is talált időt történet-politikai tanulmányokra. A Pesti Naplóban, Budapesti Szemlében s több erdélyi lapban e nemű tanulmányai láttak világot — s ezek közt *Machiavelli és Montesquieu*, mint irodalmi munka is appreciáltatott. Általán kevés zajjal, feltűnni vágyás nélkül, de annál több eredménynyel működött a politikai és irodalmi

életben, s főkép 1867—69-ben a *Pesti Naplónak* egyik legtevékenyebb munkatársa volt.

De a mit közéletünk terén tett, mint belügyminiszteri államtitkár, földmívelés-, ipar s kereskedelmi, utóbb mint közlekedésügyi miniszter, az egy államférfiúnak nagyszabású, jól átgondolt működése — s e mellett is mint a Történelmi Társulat egyik elnöke élénk részt vesz annak működésében, annak egyik kirándulását (a sopronyit) vezette; az erdélyi ref. főconsistoriumnak főgondnoka s az erdélyi gazdasági egyesületnek elnöke, s ezek működésében is tevékeny részt vesz.

Magas állásában Akadémiánk iránt mindenkor kiváló jó indulatot és előzenkységet tanúsított, s a hol a tudomány érdeke megkívánta, befolyását a legnyomatékosabban és legelőzenkenyebben értékesítette.

Az Alapszabályok 14-ik §-a értelmében, megnyerése által az Akadémia díszé s java öregbedését méltán várhatja.

9. Deák Farkas levelező tag, rendes tagúl ajánlva

Ipolyi Arnold rendes tagtól.

Deák Farkas sokoldalú irodalmi munkásságát s a fáradhatatlan tevékenységet, melyet először politikai és szépirodalmi, s később a történetírói téren fejtett ki, már 1876-ban méltányolta az Akadémia, midőn őt levelező tagnak választotta meg. E kitüntetés fokozta munkásságát, s attól fogva akadémiai életünknek egyik legmunkásabb s legrokonszenvesebb tagjává lett. Az Akadémia megtisztelő bizalma által köteleességeket rótt önmagára, s ennek ügyeiben több érdeklődéssel, lelkiismeretességgel, szeretettel, pontossággal nálánál senki sem járt el. Az Akadémia javát és érdekeit mindig szíven hordozta, nem vont ki magát sem a tudományos, sem a belügyi kérdések megvitatásától, a rárótt megbízatásokban fáradtságot nem ismerő szorgalommal járt el, szóval, egész lélekkel csüngött az Akadémia érdekein. Egymásután beválasztották különböző bizottságokba, s eszével, kitartásával s buzgalomával itt is hiven szolgálta az Akadémia érdekeit. A Széchenyi munkáinak kiadásával megbízott albizottságnak, a nemzetgazdasági, történelmi, az archaeologiai bizottságoknak egyik legpontosabb tagja; s széleskörű szakismerete lehetővé teszi, hogy mindazokban hasznos szolgálatot tegyen. Rendes tagnak pedig főkötelessége, hogy az Akadémia életében érvényesítse ismereteit, tehetségeit, s a mit e téren már eddigelé Deák tett, azzal érdemessé tette magát arra, hogy mint rendes tag szélesebb, tágasabb munkakört nyerjen.

De nemcsak az Akadémia szellemi és belső életének, hanem irodalmi tevékenységének is épen oly buzgó és sikeres munkása ő. Gyakran tart felolvasásokat, emlékbeszédeket, szerkeszt editiókat; szóval a forráskiadások és feldolgozás terén is kiváló becsü publicatiókat tud felmutatni. Pár év előtt az Akadémia egy történelmi biographiáját (*Csáki Istvánt*) megkoszorúzta, s ugyanakkor egy másik pályamunkája a történelmi társulatban lett jutalommal kitüntetve.

De a mily arányban vett részt az Akadémia beléletében, épen olyan arányban vett részt annak irodalmi munkálkodásában. Nemcsak az Akadémiában tartott számos értekezése, hanem az Akadémia megbízásából eszközölt kiadásai is igazolják ezt; mint ezt munkáinak ide mellékelt sorozatából is láthatni.

A mai magyar történetírásnak egyik buzgó és kiváló tagja, s nem legkisebb érdeme e részben, hogy nemcsak a beltörténetet magát, hanem annak mellékágait is cultiválja. Egyszerre forráskiadó és feldolgozó, archaeolog és nemzetgazda. A *Századoknak* és az *Archaeologiai Értesítőnek* éveken át egyik legmunkásabb belső dolgozótársa, s a mellékelt kimutatásban fel nem említett számos apró értekezéssel értékesíté e folyóiratok becsét. Nem legkisebb érdeme, hogy feldolgozásában a szép formára és források lehető teljes feldolgozására törekszik.

De az ő irodalmi munkássága nem szorítkozik egyedül az Akadémia keretébe, talál ő időt, hogy más rokontermészetű társulatokban is érvényesítse szorgalmát és tehetségeit. Mint az Embertani és Régészeti Társulatnak, a Magyar Történelmi Társulatnak, továbbá a Heraldikai Társulatnak választmányi tagja, ezek közlönyeit szép és tanulságos czikkeivel felkeresi, buzgón részt vesz gyűléseikben, szóval, egész lélekkel szolgálja azt a tudományt, melyhez tehetsége, vonzalma és ismeretei kötik. A mi pedig írónk közt kiváló helyet biztosít neki, az formaérzéke, az igazság szeretete, a szépnek és nemesnek cultusa.

Ha tehát az akadémiai rendes tagok megválasztásánál az irodalmi érdemeiken felül az is jó ajánló, hogy az ajánlottnak eddigi előlétele kezességet nyújt arra, hogy az illető az Akadémia életében tevékeny részt fog venni, e kettős czímen Deák Farkas megérdemli, hogy rendes taggá választassék.

Deák Farkas akadémiai levelező tag *történeti művei*:

I. Értekezések a *Századokban*.

1. *A gróf Wass család levéltára és a gyekői síremlék.*
2. *A gróf Csákyak kassai levéltára és az erdélyi fejedelmek levelezései.*
3. *Wesselényi Ferencz gyilkossági vád alatt.*
4. *A széki merénylet.* (Báthori Gábor ellen 1611.)
5. *Gróf Csáky Ferencz házassága.*
6. *Gróf Vay Ádám berkeszi levéltára.*
7. *A radványi könyvtár.*
8. *Részlet Buda 1684-iki ostroma idejéből.*

II. Emlékbeszéddek: 1. *Szalay Ágoston felett.* 2. *gróf Mikó Imre felett,* 3. *gróf Wass Sámuel felett,* 4. *Csengery Antal felett,* 5. *gróf Teleky Domokos felett,* 6. *báró Radvánszky Antal felett.* Részint az Akadémiában, részint a Történelmi Társulatban.

III. Értekezések a Magyar Tudományos Akadémiában:

1. *Nagycárad elvesztése (székfoglaló.)*
2. *A Wesselényi család őseiről.*
3. *Nagy Csáky István élete.*
4. *A magyar hölgyek leveleiről.*
5. *A zománcozás történetéhez.*

IV. Nagyobb művek.

1. *Nemzetgazdaság története Magyarországon.* 1866.
2. *Fogságom története* (Mert 5 évig fogoly volt) 1869.
3. *Wesselényi Anna élete* 1875.
4. *Magyar hölgyek levelei* (500 levél) 1879.

5. *Tököly Imre levelei.* 1882.

6. *Gróf Wesselényi Ferencz nádor jellemrajza* (a Történelmi Társulat ket-
tős díjjal tüntette ki) 1882.

7. *Báthori Zsófia.* Korrajz. 1882.

8. *Egy főúr a XVII-dik században* (Az Akadémia pályadíjjal koszorú-
rúzza). 1883.

9. *A Bujdosók levéltára.* 1883. stb.

10. Dr. Concha Győző, egyetemi tanár, levelező tagul ajánlva

Horvát Boldizsár tiszteleti tagtól.

Dr. Concha Győző 1869-ben *A municipalis rendszer jelen állása Európában* című, a budapesti tudományegyetem által a Schwartnerdíjjal koszorúzott és a *Budapesti Szemle* ugyanazon évi folyamában megjelent munkájával a tudományos irodalom terére lépve, a kir. táblánál elfoglalt fogalmazói állása mellett megsze-
rezte a budapesti tud. egyetemnél a magántanári képesítést s 1872-ben rendkí-
vüli, 1874-ben rendes tanárrá neveztetett ki a kolozsvári tud. egyetemen.

Fentebb említett munkája óta, melyben az önkormányzat iránt akkortájt uralkodó, sok részben zavaros eszmékkel szemben annak feladatát a közigazgatás körében jelölte ki, állandó munkása államtudományi irodalmunknak.

Kisebb értekezésein és szakbírálatain kívül *A közigazgatási bíráskodás, az alkotmányosság és egyéni joghoz való viszonyában* (Budapest 1877. 123. l.) című monographiájában a közigazgatási bíráskodásnak mélyebb alapját kutatta, s a francia, német, olasz elméleten túlmenve, azt nemcsak a rideg egyéni jog, hanem az állam ügy erkölcsi, mint lélektani természetének folyományaként magyarázta; az 1882-iki magyar jogászggyűlés elé terjesztett véleményében pedig a közigazga-
tási bíráskodás szervezési módjára terjeszkedett ki, ép oly nagy legislatív és doctrinalis apparatussal, mint beható elemzéssel. *A közigazgatási enquête* (1881. Budapest, 44. l.) című dolgozata hasonló apparatussal készült, s szerzője kritikai erejéről tanuskodik.

Teljesen új világot derített az 1790-ki reformmozgalmakra a *Budapesti Szemle*ben 1882-ben megjelent monographiája *A kilenczvenes évek reformeszméi és előzményeik*, melyben az akkori röpiratirodalom az eddiginél sokkal szélesebb terjedelemben van felkarolva, államtudományilag méltatva, s a jelen század har-
minczas éveiben fellépő liberalismusunk a múlt század kilenczvenes éveinek moz-
galmaival összekapcsolva.

Végül a tudományos Akadémia könyvkiadó vállalatában megjelent *Ujkori alkotmányok* című munkájának első kötete, egyrészt míg a közjog rendszerezésé-
nek első kísérlete, másrészt mint a külföldi intézményekbe beható, de a saját felfogását fentartó s azokat magyar nemzeti szempontból néző komoly tudományos termék, kelt figyelmet, mely a nyelv helyes kezelése által a nagy közönségre nézve is határozott nyereség.

11. Felméri Lajos egyetemi tanár, levelező tagul ajánlva

a) Brassai Sámuel rendes tagtól.

Bátor vagyok ajánlani levelező tagnak Felméri Lajos egyetemi tanárt, a kinek jeles és számos munkái nem csak irodalmunkat gazdagították, hanem őt magát is ismeretessé tették mind nálunk, mind külföldön, hol a szakemberek minden bizonynyal helyesléssel és örömmel fogadnák megválasztatása hírét.

Munkái névsorát idecsatolva küldöm és ajánlottom meleg pártolását kérem.

Felméri Lajos philos. és paedagogiai dolgozatainak címjegyzéke:

Az iskolázás jelene Angolországban, két kötet. (I. kötet: Népoktatás; II. k.: Közép és felső oktatás. Budapest 1881.)

Uti levelek Skóciából, egy kötet, Sárospatak 1870.

A deismus iránya és hatása (philos.-történelmi pályanyertes értekezés) a Ballagi Mór szerkesztette *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* 1865. és 66-ki folyamában.

Mill Stuart rectori székfoglaló beszéde a st.-andrewsi egyetemen, jegyzetekkel kísérve a *Prot. Egyh. és Isk. Lap* 1868-iki folyamában.

A philosophia tanítása a középiskolákban, Sárospataki füzetek 1870-iki folyamában.

A vallásos érzet és a vallás, psychol. tanulmány a *Prot. Egyh. és Isk. Lap* 1873-ik folyama januári számaiban.

Ember és állat, psychol. tanulmány az *Athenaeum* 1873-iki folyamában.

Bain Sándor és legújabb műve (Body and Mind), az *Athenaeum* 1874-ik folyamában.

Az illúzió. Psychol. tanulmány az *Athenaeum* 1874-iki folyamában.

Rousseau, psych. tanulmány az *Erdélyi Múzeum* 1874-iki folyamában.

A politikai nevelésről. *Erd. Muz.* 1874. nov. füzet.

A nőnevelés Amerikában, *Erd. Muz.* 1875. jún. füzet.

A család mi volt és mire lett. (A házi nevelés múltja és jelene). Az *Ott-hon* 1875-iki folyamában.

Utazás a szobában. (Oktatás a psych. alapfogalmaiban), *Néptanítók Lapja* 1875. júl.—decz. számaiban.

A középiskolai reformról, *Erd. Muz.* 1876. VI-ik füzetében.

Népnevelés és néptanítók Angolországban, *Néptanítók Lapja* 1877-iki folyamában.

Árny- és fényképek a népiskolázásban, *Néptanítók Lapja* 1878-iki folyamában.

A philosophia és a philosophiai tudományok jelene, *Erd. Muz.* 1878. foly.

Apáczai Csere I., Brunswick T. és Hongrie cz. czékek, F. Buisson *Dictionnaire de Pédagogie*-jében.

Utilismus a nevelésben a Havi Szemle 1879-iki folyamában.

Austria és Hungary cím alatt közoktatástügyi szemlék a Riddle és Scheine szerkesztette *Yearbook of Education* 1879-iki kötetében.

Heredity and Education, az *Educ. News* 1879-iki folyamában.

Oxford és Cambridge (tanulmány) a *Budapesti Szemle* 1881. jún. és júl.

Nevelés és társadalom. Értekezés a Középiskolai Szemle 1882. januári és februári füzetében.

Az iskolai fegycergyakorlatok és a nemzeti nevelés. A Középiskolai Szemle 1882. szeptemberi füzetében.

Népiskolázás az erdélyi részekben, ezelőtt száz esztendővel. A Néptanítók Lapja 1882-iki folyamában.

A középiskolai törvényjavaslat. Két cikk a Pesti Napló 1883. márcziusi számaiban.

Az angol középiskolák életéből. Magyar Tanügy 1883-iki folyamában.

Nőnevelésünk bajai és társas életünk. Tanulmány, Kolozsvárt 1883.

Az érettségi vizsgálatok jelenleg és a jövőben. Tanulmány, a Középiskolai Tanáregyesület Közlönye 1883. nov. és decz. füzeteiben.

A nők felső oktatása földrészünkön és másutt, a Nemzeti nőnevelés 1884. febr. füzetében.

Nevelésügyi és közmívelődési apróbb czikkek, könyvismertetések stb. (1872 óta, a következő folyóiratokban és lapokban: *Budapesti Szemle, Tanáregyesületi Közlöny, Magyar Tanügy, Pesti Napló, Hon, Nemzet, Család és iskola, Nemzeti Nőnevelés, Prot. Egyh. és Iskolai Lap, Keresztény Magvető, Néptanítók Lapja.*

Szemlék a magyar közoktatásügyről, és könyvismertetések a *Revue internationale de l'Enseignement* (Paris), *Revue de l'enseignement secondaire et supérieur* (Paris), *Journal of Education* (London) és az *Éducational News* (Edinburgh) különböző évfolyamaiban.

b) Kerkapolyi Károly levelező tagtól.

Az Akadémia Ügyrendje 12. §-ának értelmében bátor vagyok dr. Felméri Lajos urat, a kolozsvári tud. egyetem ny. r. tanárát a II. osztály levelező tagjává ajánlani.

Nevezett tanár úrnak *Az iskolázás jelene Angolországban* című két kötetes műve csak tavaly nyerte el az akadémiai nagy jutalmat. Megválasztásával, úgy szólván, saját ítélete helyességéről táplált meggyőződésének adna az Akadémia kifejezést.

Felméri tanár úr említett nagy munkájától eltekintve is, folytonosan és sikeresen működik a paedagogiai és a philosophiai irodalom terén.

Tanúskodik erről azon számos értekezés, illetőleg tanulmány, mely tőle úgy hazai szaklapokban (*Magyar Tanügy, Tanáregyesületi Közlöny, Nemzeti nőnevelés, Néptanítók lapja*, és *Budapesti Szemle*) mint külföldiekben (*Journal of Education, Revue internationale de l'Enseignement, Revue de l'Enseignement secondaire et supérieur*) időnként megjelenve elég kedvező fogadtatásra találtak, s teljesen alkalmasok az Akadémia reménylett választását igazolni.

12. Dr. Földes Béla egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Kautz Gyula rendes tagtól.

A közeledő nagy-gyűlés alkalmával megválasztandó levelező tagok kijelölése tekintetéből, alúlirott dr. Földes Béla urat, egyetemi tanárt, az Akadémia

Nemzetgazdasági bizottságának több év óta tagját és jegyzőjét s egyikét hazánk legismertebb nevű, s legszorgalmasb s legmunkásabb statisztikai és közigazdasági íróinak hozza javaslatba.

Dr. Földes közel másfél évtized óta műveli és képviseli hazai irodalmunkban a nevezett két tudományszakot sikerrel és önállósággal; szerzője több rendbeli jeles szakértekezések és tankönyveknek; nem egy ízben koszorúztattak meg Akadémiánk által pályanyertes művei; s még azon, épen Akadémiánk körül kiváló nyomatékú érdemmel is bír, hogy kiadványaink, névszerint a *Nemzetgazdasági Bizottsági Értekezések* stb. sajtó alá rendezése, valamint a készülőben levő *Kereskedelmi műszótár* szerkesztése körül a legbuzgóbb, s a legsikereseb tevékenységet fejtette ki.

13. Hegedűs Sándor országgyűlési képviselő, levelező tagúl ajánlva

a) Kautz Gyula rendes tagtól.

Tekintettel a küszöbön levő tagválasztásokra, alólírott, úgy a tudomány mint Akadémiánk érdekében is levelező tagúl: Hegedűs Sándor országos képviselőt s kiváló publicistát ajánlja. Hegedűs úr mintegy másfél évtized óta számos nagybecsű s tudományi tekintetben is figyelemre méltó munkálatok által tünt fel.

Több jelentékeny nemzetgazdasági és pénzügyi értekezéssel sőt nagyobb dolgozattal is gazdagította irodalmunkat; úgy hogy megválasztatása Akadémiánkra nézve mindenesetre kívánatos és díszthető lenne.

A mondottak alapján Hegedűs Sándor képviselőnek megválasztatását legmelegebben ajánlom.

b) B. Nyáry Jenő levelező tagtól.

Midőn Hegedűs Sándort levelező tagnak ajánlani szerencsés vagyok, szép készültségére, ernyedetlen munkásságára és nagybecsű műveire hivatkozom, melyek őt hazánk legjelesb nemzetgazdasági írói sorába helyezik.

Évek hosszú során buzgalommal és sikerrel működve, nemesak mint országgyűlési képviselő és pénzügyi előadó — a törvényhozás terén, hanem mint publicista is, kiváló nevet vívott ki magának. A *Honnak* sok éven át főmunkatársa volt.

Különféle tudományos folyóiratokban, politikai és nemzetgazdasági lapokban közölt dolgozatai egész könyvtárt tennének ki.

Az *önkormányzat és pénzügye* című terjedelmes és önálló művével, mely 1878-ban jelent meg, méltán általános feltűnést keltett.

A *Budapesti Szemlében* 1878—1882-ig nagyobb tanulmányokat írt. Írói fényét ezek közül kiváltképen

A cukoradóról.

A felsőházról.

Az amerikai gabnaverseny.

Iparunk és az ipartörvény című jelentős és mély tudományú dolgozatai növelték.

Lankadatlan tevékenységének a lefolyt 1884-ben is

A valutáról.

A földadóról.

A szeszadóról.

Az adókezelésről írt terjedelmes jelentéseivel újabban jeles bizonyítékát adta.

Legyen szabad még megemlítenem, hogy a párizsi nemzetközi pénzügyi konferencián Magyarországot, mint a kormány által kiküldött szakférfiú képviselte. Ebbeli működéséről egy nagybecsű *Jelentése* és egy *Emlékirat* jelent meg, mely utóbbit a m. tud. Akadémia illető osztálya elé terjesztett.

Hegedűs a nemzetgazdaság terén szerzett érdemei folytán a m. tud. Akadémia nemzetgazdasági bizottságába megválasztatott.

14. Dr. Láncoz Gyula egyetemi magántanár, levelező tagúl ajánlva

Tóth Lőrincz rendes tagtól.

Szerencsém van levelező tagúl ajánlani Láncoz Gyula urat, kit már 1881-ben javaslatba hoztam. Irodalmi érdemei azóta jelentékenyen szaporodtak.

Az ajánlott férfit, évek óta működő irodalmi téren, egész sorát adta a közjogi, közigazgatási, jogbölcséleti, történelmi, s általános irodalmi dolgozatoknak, melyek a politikai-társadalmi tudomány-körnek különböző, de azért bizonyos benső összefüggést nem nélkülöző, magasabb rendű kérdéseit tárgyalják. E dolgozatokat első sorban kritikai él, önálló felfogás és beható szakavatottság mellett, széleskörű általános műveltség jellemzik. Ehhez képest Láncoz Gyula irodalmi működésének benső célzatát nem az anyaggyűjtés, hanem inkább az eszmei eredmények levonása képezi. Az irodalmi hatás, melyet főbb munkái gyakoroltak, arról tanuskodik, hogy e cél után sok tekintetben méltó sikerrel törekedett: a mi kiválólag közigazgatási, jogbölcséleti és történet-politikai munkáiról áll.

Önállóan vagy folyóiratokban közrebocsátott terjedelmesebb munkái, időrendben elősorolva, a következők:

1. *II. Rákóczy Ferencz külügyi tárgyalásai.* (A Thaly K. által szerk. *Századok* 1868-iki folyamában.)

2. *Magyar irodalom-történet vázlata.* (Weber Gy. *Világtörténete magyar fordításának* toldalékát képező V. kötetben; korszakonként megosztva Sebestyén Gyulával. Heckenast Gusztáv 1869.)

3. *A politikai pártok lénye és jelleme.*

4. Az új angol képviselőválasztási igazolási eljárás. (Mindkettő a Csengery által szerkesztett *Budapesti Szemle* 1869-iki évfolyamában.)

5. *A név, jogi tekintetben.* (A Tóth Lőrincz által szerkesztett *Jogtudományi Szemle* 1870. évi kötetében.)

6. *Régi levelek.* Irodalom-történeti tanulmány Kazinczy Ferenczről és Guzmics Izidorról. Négy hosszabb közlemény a Beöthy Zs. által szerkesztett *Athenaeum* 1873. II. folyamában.

7. *Régi magyar Országgyűlések* (Az *Acta Comititalia* kötetei alapján hat hoszsú közlemény a *Reform* 1874. évi folyamában.)

8. *Magyarország új közigazgatási rendje.* Hungária politikai évkönyv szerk. Toldy István 1877.

9. *A politikai reform-eszmék fejlődési története Magyarországon* német nyelv-

ven, mintegy hat nyomt. ivnyi dolgozat a Hunfalvy P. által szerk. *Literarische Berichte aus Ungarn*. (1877. év II. köt.) a külföldi kritika által kiváló méltánylásban részesült, mint elfogulatlan, áttekintő ismertetése az 1825-48 ki alkotmányi kiizdelmeinknek.

Ezzel kapcsolatban felemlítjük, az ugyanezen korról szóló, de más tartalmu

10. *Adalékok a magyar alkotmány reformkorszakához* (Franklin. társ. 1880. különlenyomat a *Budapesti Szemle* 1880 évi folyamából) című tanulmányt, melynek I. fejezete a régi magyar alkotmánynak jellegéről fejteget figyelemre méltó általános szempontokat.

11. *A keleti válság és az alkotmányosság. Taglalata a parlament illetékességének és befolyásának külügyi kérdésekben.* (Két közlemény a Bodnár Zs. által szerk. *Havi Szemle* 1878. foly.)

12. *A felső oktatás reformja s az új magyar közműveltség.* (Budapest, Eggenberger 1879. Négy első fejezete a Heinrich G. és Kármán M. által szerk. *Magyar Tanügy* 1878-79. évi folyamaiban.) Közoktatási intézményeink és művelődési viszonyaink taglatában az utóbbi évtized egyik jelentékenyebb terméke gyanánt keltett irodalmi feltűnést.

E munkának mintegy kiegészítéséül említhetjük fel:

13. *Harmadik egyetem és felső oktatásunk reformja* című értekezést (a Gyulai P. által szerk. *Budapesti Szemle* 1883. év folyamában), mely Láncey Gyulának az 1883. évi országgyűlési enquéten nyilvánított szakértői véleményét tartalmazza.

14. *A Faluközösség Eredete.* (Ősi család és Tulajdon.) Sociologiai és jogbőleseleti tanulmány. Budapest, Grill K. 1881. (Fejezetenként korábban a *Magyar Igazságügy* 1880. évi folyamában.)

15. *Széchenyi Pál kalocsai érsek s a magyar nemzeti politika.* (1642-1710). A magyar történelmi társulat által 1882-ben, a Bay Ilona-féle pályadíjjal koszorúzott pályamunka.

S ennek mintegy függelékeül:

16. *Eszmetöredékek a Rákóczy-féle felkelés történet-politikai jelentőségéről.* (Válasz Thaly Kálmánnak a fentebbi tanulmányt illető *Észrevételeire.* A *Századok* 1882. évfolyam.)

Mind két tanulmány kiváló elismerésben s éles megtámadtatásban részesült. Barát s ellenfél azonban egyaránt el fogja ismerni, hogy az utóbbi évek történelmi essay-irodalmának kiemelkedő mozzanatát képezi.

17. *A közigazgatási bíráskodás szervezéséről Magyarországon.* Közjogi Tanulmány. Függelékül: A közigazgatási tisztviselők bünvádi felelősségre vonásának jogáról s annak korlátozásáról. Budapest Zilahy S. bizománya 1883.

E dolgozatról csak annyit jegyzünk meg, hogy az 1882. évi magyar Jogászygyűlésen a tárgyalt szakkérdésben előadónak jelölt szerzőnek jelentését, az abban kifejtett érvelést és javaslatokat, a Jogászygyűlés határozatképen magává tette.

Ugyan csak a közigazgatási bíráskodás megalkotásáról Magyarországon, bár különböző tartalommal szólott Láncey Gyulának egy rövidebb értekezése, mely a *Pester Lloyd* 1879. folyamában, két közleményben megjelent. Felemlítésre méltónak tartjuk, hogy az illető szakkörök által, a monarchia minden részében reprodukáltatott. (Ausztriában a *Zeitschrift für Verwaltung* in

Oesterreich, Horvátországban a zágrábi egyetem jog tanárai által szerkesztett *Mjesečnik Pravnickoga Društva U Zagrebu* című jogt. havi szemlében.)

Felemlítem még általánosságban azon kőtetekre menő, számos, kisebb, nagyobb terjedelmű cikket s értekezést, melyeket Lánčy Gyula, másfél évtizedre terjedő írói, publicistikai pályán keresztül, politikai, jogi, közigazgatási, történelmi, s aesthetikai tartalommal, a hazai hírlapokban és folyóiratokban közrebocsátott, és melyek neki komoly irányu publicistáink sorában méltó helyet biztosítottak.

A fentebbi részletes sorozat egy komoly írói munkásság fokozatos előrehaladásáról tesz bizonyosságot, s érdemesíti Lánčy Gyulát, hogy a t. Akadémia általi megválasztatás kitiűntetésében részesüljön.

15. **Lehoczky Tivadar** levelező tagúl ajánlva

Ortvay Tivadar levelező tagtól.

Midőn Lehoczky Tivadar köz- és váltóügyvédet s munkácsi uradalmi ügyészt a Tekintetes Akadémia II-ik osztályába levelező tagúl ajánlani bátorodom, csak kötelességet vélek teljesíteni egy oly hazafias szellemű férfiú irányában, ki eddig kifejtett tudományos munkássága, s jeles sikerei által ily ajánlatra a legérdemesbnek egyike, és kinek nem lankadó buzgalmától másrészt még ezentűl is igen sokat remélhetünk. Ez érdemes tudós multja biztos zálog a jövőre is, annyival is inkább, minthogy életerejének még javában van. Mi az ő nevével az ötvenes évek óta szakadatlanul találkozunk hazai irodalmunk s régiség- még történetkutatásunk terén. Egyrészt mint író, másrészt mint buvár és gyűjtő tette nevét nemcsak az országban, de annak határain kívül is ismertté és tiszteltté. Közleményei mindig olyanok, melyek által a hazai dolgok körül ismereteink jelentékenyen szaporodtak, minek következtében alig is van oly régiség-tani, történelmi, szépirodalmi vagy ismeretterjesztő mű vagy szaklap, melyben őt idézve ne találunk. Az ősrégészet terén oly kitartó, ernyedetlen, sok anyagi és szellemi áldozatokba került nyomozó tevékenységet fejtett ki, hogy tulajdonkép ő benne is praeistorikus szépirodalmunk egyik alapvető munkását kell megpillantánunk. Sokat ásatott s megmentett az örök enyészet elől a hazai tudomány nagy hasznára. A szolvai ásatások által tulajdonképen ő lett az első, a ki a vezérek korabeli ősmagyarságra fényt derített. A szádellői völgyben tett ásatásaival is nevezetes eredményeket hozott létre. Mint gyűjtőnek érdemei nem kevesebbé fényesek. Gyűjteménye oly jelentékeny, hogy culturtörténetünk megírásában azt nélkülözni egyáltalán nem lehet. Az 1876. évi őstörténelmi és embertani nemzetközi VIII-ik congressus alkalmával nemcsak Beregmegye régészeti térképét készíté el, hanem saját gyűjteményéből 402 kő, 118 bronz, számos arany és egyéb érdekes tárgyat állított ki, melyek méltó felüűntést okoztak, s mint egyedüliek részben lerajzoltattak, a mint az Cartailhac Emil s illetőleg Chantre M. E. Toulouseban 1877-ben kiadott műveiből s a *Compte-rendu de la 8. Session à Budapest 1876* című kiadványból kitetszik. Gyűjteménye egyébiránt több ágra terjeszkedik ki. Érmei közt számos igen ritka barbár s római példány található. Nagybecsű oklevelek is jelentékeny számmal vannak abban képviselve.

Irodalmi tevékenységét egész sorozat hirdeti:

1852-ben a *Magyar Hírlap* 855. sz. hozott tőle a Szepességre vonatkozó közleményeket.

1858-ban a helytartóság felhívására megírta *Munkácsvára, a csernekhegyi monostor s a munkácsi görög kath. püspökség helyiratait*, melyeket különösen Biedermann Hermann Ignác 1862-ben a magyarországi ruthenokról írt ismert nagy munkájában felhasznál.

1861-ben a *Sürgöny* 79—84 számai közlék tőle *Gömörmegye történeti és népismeí viszonyait*. Ugyan e lap 1864. évi 90. sz. *A fekete-erdő egyház falfestményeit*.

1864-ben jelent meg következő műve: *Magyar-ország népdalok*. Gyűjtés és fordítá Lehoczky Tivadar, kiadá Erdélyi János (I—XX. 168. lap Sárospatak.)

1866-ban a Kisfaludy-Társaság által kiadott, a hazai nem magyar ajku *Népköltészet tárának* I-ső kötetében *Magyar-tót népdalok* című közleménye jelent meg.

Ez időtájban a *Vasárnapi Ujságban* számos különféle cikket, ismertetést, értekezést tett közzé. Ilyenek, a kisebbeket nem is érintve, a következők: *Rákóczy mint keresztapa; Enyingi Török Bálint; Tüzpróba; Szabó Ferencz kalandja 1621-ben; Régi okmány Kohárytól; Aranymondatok; Vargyasi Dániel János utasítása Rákóczy Györgytől 1646-ban; Magyar oklevél a XVII. századból; A podheringi Rákóczy-ház; A muzsalyi rejtélyes üreg; A nagyszöllősi Kankócár; A kankócári rejtett kincs; A munkácsi királyszeék; Mikép mulattak régi főuraink; Hajdan olesőbb világ volt; Egy bünper az 1711. évből; Valami a magyar nyeléről II. József idejében; Az új itezéről 1715-ben; Bebek Katalin mennyasszonyi hozománya 1545-ben; Árszabályozás 1698-ban Ugocsamegyében; Lónyay-Jakcsi család; Adó executio 1699-ben; Thökölyi Imre és neje Zrinyi I. ingóságai a munkácsi várbán; Torna vára s a Bebek nemzetség; Nyalábrvár Ugocsában; Tarczon talált ősvilági állatmaradványok; Tudósítvány a régiségkedvelők számára; Nehány boszorkány- és más per; Segélyezés a török háborúban 1683—86-ban; A szatmári vár elrontásáról; A kurucz hadseregről; A kurucz hadsereg költségeiről; II. Rákóczy Ferencz jószívűségéről 1706-ban; Nyílt levél a vallás ügyében 1704-ben; A szatmári vár bevételéről; A medgyesi kuruczátadás; Fekete-Ardó; A gróf Schönborn (hajdan Rákóczy)-féle kastély Munkácson; Csarada, Varbócz, a csetneki régi templom; A jándi templom; Nehány szó a régi sirokról; A tiszakerecsényi lelet; A nyírbátori régi templom; Ruthén népdalok a beregi havasok aljáról; Beregmegei pogányváarak; Egy hajdani fejedelmi lak Munkácson; A szorosközi orosz támadás; A fényűzés a mult század elején stb.*

A *Győri tört. és rég. Füzetek* szintén több beces értekezést hoztak tőle. (L. Szinnyeí Repertor. I. oszt. 1383. l.)

A *Hazánk s Külföld közli* egyebek között: *Az ausztriai hadsereg hajdani szokásai és intézményeiről* szóló cikkeit s több a XVI. és XVII. században hazánkban kormányzott török pasa és vezér turgáhit.

A *Családi Kör*-ben megjelent egy terjedelmes ethnographiai tanulmánya az ung-beregmegei felvidékről.

Az *Ung és Bereg* című lapokban egyes közlemények láttak tőle napvilágot. Ilyenek *Episódok József császár hadjárataiból; Rém éj Lugosnúl; Beregszász résznapja; Tarpa; Kawnitz herczeg és Rousseau életéből* stb.

A *Pesti Napló* 1864-ben 204. sz. hozott tollából ily közleményt: *Beregmege régészeti tekintetben*. Ugyanez, valamint a *Hon* 1878. 153. 215. számai is.

A Történelmi Társulat közlönye a *Századok* eddig megjelent csaknem valamennyi évfolyama hozott tőle eredeti buvárlatokon alapuló közleményeket. Ilyenek egyebek között: 1867-ben: *Telegdy Pál sírköve a XVI. századból*; *A beregmegei orosz nép tüntetése Rákóczy mellett 1738-ban*; *Spandau nyílt parancsa a XIII. felső vármegyéhez 1672-ben*; *Újabb adatok Munkács vára történetéhez*; — 1868-ban: *A beregszászi régi pecsétről*. — 1869-ben: *Bátory Zsófia gyászjelentése 1681-ben*; *Gróf homonnai Drugeth János halálése 1682-ben*. — 1870-ben: *Thököly Imre a kurucz király mint gazda*; — 1871-ben: *Jelentés a leleszi levéltár némely okmányairól*; *Bereg vármegyei főispánok*. — 1872-ben: *Bereg vármegye keletkezése*; *Babonáság és kuruzsolás a XVII. században*. — 1873-ban: *Bereg vármegyei helynevek származtatása*; *Munkács város pecsétjei*; *Néhány adat a középkori istenítéletek történetéhez*. — 1874-ben: *A körmöczbányai sziklafeliratokról*. — 1875-ben: *Menyeczői szabályzat a múlt századból*; *Hunyadi János kiváltságlevele 1446-ból*. — 1876-ban: *Árszabályzat 1626-ból Bethlen Gábor fejedelem korából*; *Zrínyi Ilonának utasítása Ujlaky István a Szelepesényi Györgyhöz küldött követe számára 1683-ban*; *Adatok az ősmagyarok felkereséséről*; *A Gebe-család nemzetségéről*; *Zrínyi Ilona napjai Báthory Zsófia halála után stb. stb.*

Hasonlóan hoztak az *Archaeologiai Értesítő* és *Archaeologiai Közlemények* is számos nagybecsű cikket tőle. Az *Archaeologiai Értesítőnek* főleg buzgó munkása volt 1868 óta. Érdekesebb dolgozatai ezekben a következők: I. évfolyamban: *A klesanói halmokról*; *A Lovácskán talált barbár érmekről*; *A iványi régi kötemplom alapfalairól*; *A Hátvidéken talált első obszidián művekről*. II. évfolyamban: *A zsarnói halmok felavatásáról s a krajnai halmokról*; *Obszidián fegyverekről*. III. évfolyamban: *A hosszúhátú obszidiának újabb gyűjtéséről*; *A szolyci hun sírról*. IV. évfolyamban: *A beregmegei ruthén fatemplomokról*, 12 képpel. V. évfolyamban: *A boroszlói ősrégi földvárrol*; *A leleszi levéltárról*; *A régi papiros vízjegyekről*; *A leleszi vasajtóról*. Ennek rejtélyét ő fejteti meg. A vízjegyeket illetőleg pedig megjegyzem, hogy Lehoczky levéltári kutatások alapján 274 féle vízjegyet gyűjtött össze. Ezek leírását beküldte a M. T. Akadémiának, mely azt az irattárba behelyezvén, válaszában kiemelte: hogy ezen a maga nemében egyedüli rajzok nemesak fényt derítenek azon korra, hanem esetleg összehasonlítási adatokul is szolgálhatnak az okirat valódiságának megbírálásánál. — VI. évf. *Beregmegei régészeti leletek* (5 képpel); *A bécsi világkiállításról*. VII. évfolyamban: *Őskori régiségek Naszvadon Komárommegyében*; *Karikával ellátott bronzszekerek*. VIII. Évfolyamban: *Régészeti böngészet hazánk északi vidékein, Zólyom, Turóc, Liptó és Szepesmegyében*. IX. évfolyamban: *A dubroakai őskori halom felásatásáról Ungmegyében*; *Beregmegei régiségek*; *Beregmegei újabb leletek*; *Egy régi rézkanna*, stb.

Az Akadémia által megindított *Történelmi Tár*, a *Figyelő* valamint a *Hazánk* című folyóiratok, legújabbban a *Turul* és *Pulsky-Album*, ugyancsak közöltek tőle értekezéseket és történelmi cikkeket. Az *Erdészeti Lapok* a munkási és szentmisklósi uradalmak vadászati viszonyairól több ízben hoztak tőle kimerítő leírásokat.

Megjelent művei között egyébiránt legbecsesebb az, mely Bereg vármegyének helyirati, föld- és természetrajzi, történelmi, közművelődési, statisztikai

kai és ethnographiai ismertetését tárgyazza, s a melyet ő a megyei bizottság felhívására több évi szorgalmas előmunkálat után 1881-ben: *Beregvármegye Monographiája* cím alatt három vaskos kötetben (I. 459, II. 501, és III. 860 lapból állanak), több képpel illusztrálva Ungvárt kiadott. Ő e nagy műhöz a szükséges adatokat a környékbeli megyei, munkácsi urodalmi és városi, beregszászi, leleszi, budai kamarai és országos, a kassai s egyéb más levéltárakból kitaró erélylyel és lankadatlan ügybuzgalommal gyűjtötte. E művel nyilván mindenkorra emlékezetessé tette hazánkban nevét.

Még megjegyzem, hogy ő 1876-ban egy más művet is bocsátott közre. Összegegyűjté s oroszról magyarra fordította a *Magyar orosz nép szokásos közmondásait*, mintegy 720 darabot, melyek a Kisfaludy-Társaság 1877-ik évi XII. Évkönyvében jelentek meg, kellő bevezetéssel.

Ennyi sokoldalú és sikeres munkásság mellett reményleni merem, hogy nem érdemetlen egyént ajánlok megválasztás végett a Tekintetes Akadémiának. A Tekintetes Akadémia kezdettől fogva méltányos elismerője volt a szent céljai körül buzgólkodó tehetségek érdemeinek. Lehoczky iránt az érdemet számos hazai tudományos társulat ismerte már el, megválasztva őt tiszteleti tagjának. A válás- és közoktatási miniszter úr ő nagyméltósága is méltányolni kívánta Lehoczky-nak a hazai műemlékek felkutatása, megóvása és megismertetése körül kifejtett sikeres és buzgó tevékenységét, a midőn őt a magyarországi műemlékek bizottságának javaslatára 1876-ban e bizottság kültagjává kinevezte. Ez oknál fogva bizonyára a Tekintetes Akadémia sem fog késni megtisztelő választásával azon férfiút erkölcsileg megjutalmazni, a ki a hazai tudománynak egész életét áldozá fel, a kinek hazafisága szeplőtelen és a kinek ügybuzgalmától még ezentúl is sok nagybecsű anyagot várhatunk a hazai culturtörténet dicső épületéhez.

16. Dr. Lipp Vilmos gymnasiumi igazgató, levelező tagúl ajánlva

a) Pulszky Ferencz tiszteleti tagtól.

Levelező tagul ajánlom dr. Lipp Vilmost, a keszthelyi gymnasium igazgatóját, ki a vas megyei régiségtárt felállította 1871-ben és 1878 végéig öre volt, s a keszthely-vidéki népvándorlási négy sírmezőt felásatta.

Tudományos dolgozatai a következők:

Szombathelyi Közlemények I—XII. az *Archaeologiai Értesítőben* 1864—1874.

A vas megyei régészeti egyesület évi jelentéseiben

1. Az egyesület rövid története.	}	1872.
2. Savariai felirattanulmányok. I. II.		
3. Az őskorról.		
4. Titkári jelentés.		
5. Közép és újkori érmek.	}	1874.
6. Megalitt vagyis őskori kőemlékek és sírhalmok.		
7. Néhány szó a bronzkorról.		
8. Felirattanulmányok. III. IV.		
9. A vasm. rég. egyesület római fölirattára.		

10. <i>A római köznép az első császárok alatt.</i>	}	1875.
11. <i>Hazai iparcikkek a vasm. régiségtárban.</i>		
12. <i>A római agyagipar a vasm. régiségtárban.</i>		
13. <i>Fölrattanulmányok. V.</i>		
14. <i>Lehelyeink.</i>	}	1876.
15. <i>Órómai életképek. A nők. Circus és amphitheatrum.</i>		
16. <i>Fölrattanulmányok. VI. VII.</i>		
17. <i>A történelem előtti kor Vasmegyében.</i>		
18. <i>A római szobrászat emlékei Vasmegyében.</i>	}	1877.
19. <i>Órómai életképek. A temetkezések.</i>		
20. <i>Fölratos edények a vasm. régiségtárban.</i>		
21. <i>Adalék a Romy-serleg történetéhez.</i>		
22. <i>Egy német nyereg a XIV. századból.</i>	}	1878.
23. <i>A vasm. régiségtár fémerei.</i>		
24. <i>A vasm. régiségtár köréből.</i>		
25. <i>Kisebb-nagyobb római föliratok.</i>		
26. <i>A borghesi viador.</i>	}	1878.
27. <i>A történelemelőtti idő.</i>		
28. <i>Gótemlékek Vasmegyében.</i>		
29. <i>Őskori temető Keszthelyen.</i>		
30. <i>A vasm. rég. egyeslet római fölirattára.</i>	}	1880.
31. <i>Szabó Imre emlékezete.</i>		
32. <i>Keszthely és vidéke múltjából.</i>		
33. <i>Renaissanceskori tárgyak a vasm. régiség-tárban.</i>		
34. <i>A néprándorlás és Attila.</i>	}	Tanulmányok 1880.
35. <i>A régészetről.</i>		
36. <i>Vázlatok C. Claudia Savarin közéletéből.</i>		
37. <i>Electra és Hamlet.</i>		
38. <i>A szülőkhöz.</i>	Gymn. Értesítő 1880/1. Keszthely.	
39. <i>Ótvösműipar Pannoniában a néprándorlás korában.</i>	}	u. o. 1883/4.
40. <i>Az arengräber in Keszthely.</i>		
41. <i>A Dobogó.</i>		
42. <i>A keszthelyi sírmezők.</i>		
43. <i>Ugyanaz németül.</i>	}	Magy. Tud. Akadémia kiadása. 1884.
44. <i>A somogy megyei régészeti egyeslet feladata.</i>		
<i>(Somogy megye r. e. éckönyve.)</i>		Ungarische Revue.

b) Henszlmann Imre rendes tagtól.

Ajánlom lev. tagúl megválasztásra a II. osztályba dr. Lipp Vilmost, jelenleg gymnasiumi igazgatót Keszthelyen, 1879-ig gymnasiumi tanárt Szombathelyen, hol nagy részben működött az igen nevezetes régészeti múzeum alapításában, melynek igazgatóvá kineveztetéséig Keszthelyen őre, rendezője és szakértő magyarázója volt.

Számos régészeti cikkei jelentek meg 1872 óta az Archaeologiai Értesítőben, melyek bő és tág régészeti avatottságáról tanúskodnak.

Számos régészeti cikkei jelentek meg más folyóiratokban is.

Sok felolvasást is tartott maga körében, melyekkel a tudomány iránti érdekltséget szerencsésen terjesztette.

Legnagyobb érdemét teszik a m. n. Múzeum és a műemlékek országos bizottsága részéről segélyezett keszthelyi ásátások, melyekről mint vendég, az Akadémiában is értekezett. Ezen ásátások által több mint 2000, részint praehistoricus, részint magyar kor előtti sír tartalmával ismerkedtünk meg. A talált tömérdek mennyiségű tárgyak a n. Múzeumban láthatók. Több évig e tekintetben buzgó és feláldozó fáradságának eredményét közölte a magyar emlékek (*Monumenta*) 1884-ki publikációjában *A keszthelyi sírmezők* címe alatt. (52 l. szöveg és 363 rajzzal.) E munkát szakértőleg rendezett és magyarázott tárgyai és hígadt áttekintése miatt nevezetesnek és maga nemében kitünőnek mondhatni, nem is tekintve, hogy az nemcsak nálunk, hanem a külföldön is hézagot pótlónak mutatkozik.

17. Lukács Béla országgyűlési képviselő, levelező tagúl ajánlva

György Endre levelező tagtól.

Lukács Béla országgyűlési képviselő előkelő helyet foglal el a közgazdasági irodalomban. Művei közül *Az 1848/49-iki pénzügy*, a forradalmi időszak pénzügyének, hitelműveleteinek és a forradalmi kiadásoknak ismertetése igen érdekes tanulmány s kútfő természetével bír, mert az eredeti számadásokon alapul. E művénél még sokkal becsesebb az *Ausztria és Magyarország pénzügye és adórendszere* cím alatt (1876) megjelent tanulmány, melyben az összehasonlítást a két állam pénzügyei és adórendszere között legnagyobb részben helyesen vonja meg.

A múlt év folyamán ismét két derék kötet jelent meg tőle: *Államháztartás és adózás Angliában és Államháztartás és adózás Franciaországban*. Mindkét mű tiszta, világos átrézetet ad e két kulturállam adózási ügyeiről, még pedig nemcsak a jelen helyzetet rajzolja, de a historiai fejlődést is vázolja mind a két-tőben. Annál nagyobb az érdem, mert ily mű irodalmunkban a mindnyájunk által sajnált Dobner Rudolf összeállítása óta egyáltalán meg sem kíséreltetett, más irodalmakban is nehéz munka volt, mint Vocke vagy Parieu művei igazolják, s másutt is kitüntetésekben részesültek azok.

Lukács Béla úrnak ezenkívül több becses dolgozata jelent meg a *Buda-pesti Szemlében* és a *Nemzetgazdasági Szemlében*, mint szintén a lapokban, melyeknek mindegyike alapos szakismeretet és lelkiismeretes gondot árul el.

Az Akadémia nemzetgazdasági és statisztikai bizottságának évek óta munkás tagja, több kiküldetést vállalt magára, és teljesítette, a mire megbízott.

A levelező tagságra alólírott annál inkább ajánlja Lukács Béla urat, mert Weninger Vincze és gr. Lónyay Menyhért halála óta nincs az akadémikusok között senki, a kinek speczialitása volna a pénzügy és különösen az adóügy, s így ő reá határozottan szükség is van.

18. Dr. Marczali Henrik egyetemi magántanár, levelező tagúl ajánlva
Szilágyi Sándor rendes tagtól.

Már három év előtt ajánlotta őt Ipolyi Arnold, de akkor a többséget nem nyerte meg. Attól fogva is oly jelentékeny irodalmi működést fejtett ki, hogy indokoltnak találok ajánlását újabban szóba hozni. Első nagyobb munkája, mely nemcsak hazánk határain belül, hanem a külföld előtt is ismertté tette nevét: *A magyar történet kútfoi az Árpádok korában*, az Akadémia által Vitéz-díjjal jutalmazott pályamunka. 1882-ben ez német fordításban is megjelent, s ez által a magyar történeti források ismertetésének a külföldön is hasznos szolgálatokat tett. Azután megjelent tőle a *Regesták a külföldi levéltárakból*, a berlini, dresdai, londoni, edinburghi és más levéltárakból gyűjtött magyar vonatkozású levelezések, diplomatikai iratok és kútfők kivonatai. Nagy szorgalommal, tárgyismerettel szerkesztett collectió, mely igen használható és becses anyagot tartalmaz. A Ribáry által kezdett *Világtörténet* 3-ik részét, az újkort, Marczali írta, mely immár teljesen megjelent. Kútfők felhasználásával, önálló kritikával és teljes tárgyismerettel készült munka. Legnagyobb munkája Marczalinak *II. József kora*, melyet hasonlóképp az Akadémia adott ki, s a melyből két kötet látott világot. Megjelenésekor nagy elismeréssel találkozott a sajtó s a közönség részéről, s nemcsak azért a szorgalomért, melylyel írója az összes tárgyra vonatkozó levéltári anyagot is összegyűjtötte, hanem magáért a feldolgozásért is, melylyel e munkát élvezhetővé és olvashatóvá tette, elismeréssel szólhatunk róla. Marczali éles kritikai fő, bonczolja a forrásokat, s ügyesen tud feldolgozni. Megválasztását az a körülmény is indokolja, hogy legnagyobb munkáit az Akadémia körében adta ki.

19. Dr. Márki Sándor főreáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva
Nagy Iván rendes tagtól.

Az Alapszabályok 16. §-a, illetőleg az Ügyr. 12. §-a értelmében dr. Márki Sándor urat, aradi reáliskolai tanárt, ki 1868 óta a m. történelmi s földrajzi irodalom terén feltűnő sikerrel, és lankadatlan tevékenységgel munkálkodván, az e szakbeli tudomány emelésére, terjesztésére és gyarapítására kiváló készségénél fogva elismert hivatással bír, és a kinek számos egyéb derék dolgozatai közül *Kemény János élet- s korrajza* a M. Történelmi Társulat által jutalomra érdeme-síttetett, *Mária m. királynéja* pedig a Kisfaludy Társaság pályázatán első sorban díjesérettel kiemeltetett: van szerencsém a jövő nagygyűlésen megválasztandó levelező tagúl tisztelettel ajánlani:

Ájánlatom indokolásául bátorodom az illető fiatal tudósnek eddig közzétett dolgozatait (a mennyire összeállítanom lehetett) a következőkben felsorolni: Önállóan megjelent művei:

1. *A Fekete Körös és Vidéke*. Nagyvárad, 1876. 146 lap.
2. *Sarkad története*. Budapest, 1877. 8° 189 l. 3 rajzm.
3. *Az oroszok hazánk történetében*, Nagyvárad, 1877. 8° 94 l. Ennek több fejezete azóta átdolgozva, önállóan is megjelent.
4. *A magyar mint államnyelv, 1604—1611*. Arad 1879. 8°
5. *A nagyfalusi Arany család*. Budapest, 1879. (a M. Történ. Társulat kiadványa), és külön. Arad, 1881.

6. *Dr. Nogáll János* (életrajz.) N.-Várad, 1880.
 7. *Bihari román írók.* N.-Várad, 1880.
 8. *Aradtól Petrosényig.* Tört. és földrajzi ism. Arad, 1881.
 9. *Csála és Vára.* Arad, 1882.
 10. *Czudar Mihály versei.* (Népi génusz-ismertetés) Arad, 1883.
 11. *A Bingföld.* (Egy új-seelandi magyar telep leírása). Arad, 1883.
 12. *Aba Sámuel.* Arad, 1882.
 13. *Dósa György.* Az Akadémia által megdicsért pályamű. Budapest 1883. 8° 216 lap.
 14. *Kemény János, a Történelmi Társulat által jutalmazott pályamunka.* (megjelent a Századokban) és önállóan. Arad, 1883.
 15. *Eszterházy Miklós életrajza.* Pozsony, 1884. (A Helikon-ban)
 16. *Wesselényi Ferencz nádor.* Pozsony, 1884. (Megjelent a Helikon-ban.)
 17. *Széchenyi Pál életrajza.* (Megjelent a Helikon-ban).
 18. *Kemény János életrajza.* (Megjelent ugyanott; egészen más, mint a 14. számú.)
 19. *Magyar Pantheon,* 150 arcképpel. Pozsony, 1884. kétféle kiadásban.
 20. *Mária, M.-ország királynéja.* (A Kisfaludy Társaság által első sorban megdicsért mű), kiadja a M. Tört. Társulat. Budapest, 1885.
- Továbbá szerkesztett:
21. *Irodalmi Értesítő* 1874. és 75-ben Budapesten, melyből az Akadémia is 100 példányt rendelt meg, és mely első szakavatott könyvészeti lapnak, tekintélyek által, elismertetett.
 22. Szerkesztő: *A Kölcsey egyesület évkönyvét,* Arad, 1884. Ez egyesületnek előbb titkára majd alelnöke lett.
 23. *Mátyás király életrajza* tőle jelent meg a Helikon-ban.
 24. *Thököly Imre életrajza.* (ugyanott).
 25. *A Hegyes-Drócsa északi részén.* A Kárpát Egyesület. Igló, 1885.
 26. *Végre Arad vármegye és város monographiája* megírásával van megbizva a megye és város által.
- Mindezekon kívül számtalan történelmi, földrajzi, irodalomtörténeti czikke, sat. sat. jelent meg a *Földrajzi közleményekben, Századok-ban, Hazánk-ban, Történeti és Rég-Értesítőben, Arch. Értesítő-, Figyelő-, M. Gea, Vasárnapi ujság-, Nagy világ-, Athenaeum-, Hon-, Term. tud. füzetek-* és más folyóiratokban és lapokban.

20. Dr. Öreg János főgymn. tanár, levelező tagúl ajánlva

Szilágyi Sándor rendes tagtól.

Bölcseleti munkáiról elismeréssel szólnak a szakemberek. Én öt történeti munkái alapján ajánlom, melyek fordítások ugyan, de szakismerettel, kellő történeti tudással vannak átültetve, s a fordítás hűsége, szépsége és magyarossága által tűnnek ki.

I. Önállóan megjelent művek:

a) *Értelmi, erkölcsi és testi nevelés.* Irta Hebert Spencer, fordították Öreg János és Losonczy László. N.-Kőrös 1875.

b) *Neveléstan*. Irták dr. Kiss Áron és dr. Öreg János. II. kiad. Dobrowszky és Franke, Budapest.

c) *Történelem előtti idők*. Irtá Sir J. Lubbock, angolból ford. Öreg János, kiadta 1876. a m. kir. Természettud. Társulat.

d) *Gondolkodástan*. Irtá dr. Öreg János. N-Körös, 1877. — Második kiadás 1880.

e) *Természettan*, népiskolai használatra, Dobrowszky és Franke kiadása.

f) *Lélektan-(tapasztalati.)* Irtá dr. Öreg J. N-Körös, 1884.

g) *Római történet az V-ik században*. Irtá A. Thierry, francziából fordította Dr. Öreg J. kiadja a M. Tud. Akad. 1884.

h) *Utazás a „Napsugáron.”* Irtá Lady Brassey. Angolból átdolgozta dr. Öreg J., kiadta a m. k. földrajzi társaság 1884.

2. Folyóiratokban megjelent nagyobb cikkek :

A középtanoda újraszervezéséről. Az állatok szellemi életéről. Megjelent a *Havi Szemlében*: *A lelki tünemények élettani szempontból. A középiskolák reformjáról. Tudományos vagy irodalmi legyen-e a nevelés? A középiskolai szemle* című folyóiratban jelent meg. *Értekezés*, melyet a nagykőrösi ref. lyceum böselet-tanári székének elfoglalásakor tartott Öreg János. Megjelent Székesfehérvárott, 1874. Számmer Imrénél.

21. Dr. Timon Ákos jogakadémiai tanár, levelező tagúl ajánlva

Kerkápolyi Károly lev. tagtól.

Az akadémiai Ügyrend 12-ik §-ának értelmében bátor vagyok dr. Timon Ákos urat, a győri jogakadémia ny. r. tanárát a 2-ik osztály levelező tagjául ajánlani.

Nevezett tanár ur 1879 óta műveli és pedig sikerrel műveli a jogtörténelmi irodalmat, mint erről következő dolgozatai tanuskodnak :

1. *A polgári házasság és az elválás Európa főállamaiban*, tanulmány Glasson E. párizsi tanárnak *Le Mariage civil et le divorce* czimmel 1879-ben megjelent műve fölött. Szerzőnk vonatkozó tanulmánya ugyanazon évben látott világot a *Jogtudományi Közlöny* 37-ik számában.

2. *A polgári házasság behozatala hazánkban*; ugyanazon közlöny 1880-ki 13. 15. 17. 18. 19. 21. 23. 25 és 28-ik számaiban. Beható tanulmány, a melyben szerző a Sztehló Kornél által készített javaslatra reflectálva, azon jogelveket kívánja megállapítani, a melyek szerint a házasságkötés joga a polgári törvényhozás útján szabályozandó lenne.

E közben a francia, a német, az angol és az olasz irodalmat és törvényhozást folyton figyelemben tartva, kimutatja egy felől a külföldi jogtudomány és törvényhozás mai álláspontját, más felől meg utal azon nehézségekre, a melyekkel nálunk az általán közelgő polgári házasság behozása járna, valamint azon tőrhetlen jogzavarra is, mely hazánkban a házasságkötési jog terén uralkodik.

3. *A germán ősalkotmány*; 1881-ben, bevezető tanulmánykép az európai alkotmány-történethez, forrás-kutatás alapján, önálló fölfogással írva.

4. *A keresztyének és zsidók között kötenődő polgári házasságra vonatkozó törvényjavaslat bírálata*, a *Magyar Igazságügy*-1881-ki májusi füzetében.

A javaslat sorsa, a szakbizottság előadója általi teljesen újból szövegeztetése a kritika jogosultságát eléggé bizonyítja.

5. *A párbér a kath. egyházjogban* (a *Magyar Igazságügy* 1882-ki folyamában.) Előtanulmány azon nagy munkához, mely szerzőtől a mult évben jelent meg, következő czimmel:

6. *A párbér Magyarországon, jogtörténeti fejlődése és jelen állása szerint.* E munka sokkal inkább föltűnt, semhogy itt hosszabb ismertetésre szorulna. Csak megemlítem, hogy kutatásainak gondossága s fölfogásának elfogulatlansága alig megoszlott elismerésben részesült. Kiemelem még

7. *Az osztrák Concordatum és a magyar Közjog* s

8. *A visitatio Canonica a magyar egyházjogban* című dolgozatait, a melyek elseje a Magyar Igazságügy 1883-ki, másodikika pedig 1884-ki folyamában látott napvilágot.

A 3. 5. 7. és 8 alatt említett dolgozatokat, mint külön is megjelenteket, mellékelem.

22. Dr. Vlassics Gyula államügyész, levelező tagúl ajánlva

Tóth Lőrincz rendes tagtól.

Fiatalabb jogtudósaink díszes során, kik közt az alapos tanulmányokat tevő, s az összehasonlító jogtudomány alapján szélesb látkörű, a magyar nyelvet is teljesen hatalmukban tartó és az irodalom mezéjén szorgalmasan és sikeresen munkálkodó egyének száma folyton folyvást, nekünk idősbeknek őszinte örömünkre szaporodik, a legkitünőbbek egyike, kit a II-ik osztály részére levelező tagúl ajánlani szerencsém van. E fiatal jogtudós Vlassics Gyula, az igazságügyminisztériumnál beosztott államügyész, ki a bűnrészességről s kísérlétről szóló, méltán kitüntetett s most nyomtatás alatt levő nagy munkájával a Sztrókay-jutalmat nyerte. E kitünő jeles, kimerítő, terjedelemben is igen nagy, s a leggazdagabb tudományos készílttséggel írt munka egy-magában is elegendő arra, hogy őt az Akadémia tagságra érdemesítse. Ezen monumentális dolgozaton kívül, mely szerény véleményem szerint jogirodalmunk egyik dísze, s az európai irodalomban is jelentékeny helyet foglal, egyéb kisebb önálló munkái: 1) A hatásköri összeütközés ügye. 2) A pénzbüntetés jogi természete s a magyar bünt. törvénykönyv. Sajtó alatt van: 3) A bűnvádi eljárás alapelvei (a Nemzetben megjelent cikksorozat, külön kiadásban.)

Tíz éve már, hogy Vlassics Gyula, a kinek atyja házában, ki törvényszéki elnök volt, már bölesőjét a jogtudomány ringatá, s ki, felejtetlen ipa, Csengery Antal körében sajátította el a nyelv tisztaságát s szépségét, és a gondolkodás s érvelés szabatosságát, a jogirodalommal foglalkodik. Tanuskodnak erről a szaklapok s folyóiratok s a nagyobb politikai lapok is a közelebbi tíz évi folyamukban. A büntető törvények életbeléptetése óta a felmerült vitás kérdéseknek csaknem mindegyikét külön irodalmi tanulmány s véleményadás tárgyává tette 50—60 kisebb nagyobb büntető jogi értekezést tett közzé, melyek közül felemlítem: az alanyi és tárgyi tényálladékra vonatkozó fejtegetést a *Büntető jog Tára* I. kötetében, melynek nem csekély része volt az anyagi és tárgyi tényálladék megkülönböztetése kiküszöbölésének a judicaturából; továbbá a véletlen változás a büntetett tárgyában (*B. J. Tára* I. k. 13. sz.); a magyar állampolgár által kül-

földön véghezvitt cselekmény elbírálása (*B. J. T. I. k. 19. sz.*); a megvesztegetés (u. o. 20. sz.); a hatásköri összeütközések bűnügyekben (u. o. 21. sz.); reactio a büntető judicaturában (u. o. II. k. 16. sz.) A Kúria legújabb büntető jogi judicaturája, (u. o. IV. k. 5. sz.), a mely a társtettes és segéd nagy controversiájának hazai irodalmi megvitatására tetemes befolyást gyakorolt; a hivatalból indítandó eljárás fogalma a magyar büntetőkönyvben (u. o. IV. k. 9. 14. 16. számok); a büntetendő cselekmény (*Jogtud. Közlöny* 1884-iki évf. 12. sz.); tanulmány az uzsora törvényjavaslatról (*Hon* 1882. márcz. 10. 11. sz.); az orosz büntető törvényjavaslatról (*Jogtud. Közl.* 1882. május, június, július havi számaiban); hosszú és a büntető jog általános elveit teljesen felkaroló tanulmány, mely egy jókora kötet könyvet betöltene stb. Több czikke jelent meg a *Budapesti Szemlében* is. Mind-ezen czikkeket alaposság, önálló gondolkodás, nagy olvasottság s tudományos anyagismeret teszi becsesekké, s azok nagy része a legnehezebb büntetőjogi kérdések bonczolásával sikeresen foglalkozik.

Ily előzmények után Vlassics Gyula fiatal erejétől még hosszú évek során át gazdag és becses eredményeket várhat a jogtudomány, s magára nézve valódi nyereséget és dísz a M. Tud. Akadémia, melynek figyelmébe őt a legmelegebben ajánlom.

23. Vitkovics Gábor a belgrádi főiskola tanára és a szerb tudom. társulat tagja, kültagúl ajánlva

Dr. Szentkláray Jenő lev. tagtól.

A szomszéd Szerbiában számtalan epizódja szerepel nemzeti történetünknek. A magyar történet és régiségtudomány művelői előtt tágas tér nyílik ott meglepő fölfedezésekkel sok hasznos szolgálatot tenni a tudománynak. A legújabb kutatások sikere is arra enged következtetni, hogy Szerbiában még sok kiaknázásra számíthatunk.

Azonban mellőzhetlenül szükséges, hogy amaz idegen országban megbízható szakembereink legyenek, kik egyrészt Akadémiánkat a közérdekű tudományos mozgalmak felől értesítsék, másrészt a Szerbiában megforduló kutatóinkat céljok elérésében támogassák. Szükségünk van a szomszéd szerb tudósok köréből olyan férfiak készségére kalauzolására, kik hazájok porladozó emlékeinek helyfekvését ismerik, az ország kormányánál befolyással bírnak, a nép nyelve, hagyományai, szokásai, szellemi és anyagi összes körülményei iránt alaposan tájékozottak és tüzetes felvilágosítást adhatnak.

E szempontból szerencsém van ajánlani a t. Akadémiának a II. osztályban kültagúl Vitkovics Gábor jeles szerb történetírót, a belgrádi tudom. társaság egyik nagyérdemű tagját. Vitkovics írói és tudományos jelentősége mellett különösen azért érdemli meg Akadémiánk elismerését, mert jelenleg ő az egyedüli szerb történetíró, ki magyarországi vonatkozású történelmi tárgyakkal állandóan és rokon-szenvesen foglalkozik, s azonkívül a magyar tudósoknak készséges barátsággal ajánlja fel szolgálatait. Nevét a szerbek ünneplik, Magyarországon pedig alig lesz szerb reminiscenciákról író történész, ki szíves szolgálatait egyben-másban igénybe ne vette volna. Történelmi irodalmunk vívmányainak, kulturális törekvéseinknek ő az ismertetője Szerbiában, és ezen tiszta ügyszeretetből elvállalt tisztét amyi

melegséggel, objectivitással teljesíti, hogy soraiból mindig a hazánk iránt érzett legőszintébb tisztelet és ragaszkodás tűnik ki.

Vitkovics Gábort vérrokonai kapocs fűzi boldog emlékü jelesünkhöz, Vitkovics Mihály magyar íróhoz, ki idősb testvére volt atyjának, az egykori budai görög keleti esperes lelkésznek. Ő is, mint nagybátyja, szerb szülőktől ered ugyan, de Budán születvén, szívvvel lélekkel magyar honfitársunk, ki nyelvünket nemesak beszéli, de helyesen írja is. Az Akadémia friss koszorúval áldozand irodalmunk jelesei emlékének, ha tagjai sorába emeli most unokáját ama lantosunknak, ki Kazinczyval, Döbrenteyvel és a Kisfaludyakkal sokat fáradozott bár a magyar Tudós-Társaság létrehozásán, de kora halála miatt már nem láthatá amazokkal a magyar Parnassus díszét.

Vitkovics Gábor közel negyven évi tudományos tevékenységéről nyomtatásban megjelent számos önálló munkái, forráskiadványai, értekezései és magyarból vett fordításai tanuskodnak, Ezek közül a következőket bátorodom a t. Akadémiának tisztelettel bemutatni:

1. *Kritikai szemle a magyarországi szerbek múltja fölött.* Glasznik, XXVIII-XXXIX. számaiban, 1870-1876. évf.
2. *Szerb történelmi emlékek a budapesti levéltárakban.* L. a belgrádi szerb tudom. társaság *Okmánytárát*, III-VI. sz. 1870-1875. évf. Külön is kiadva 4 kötetben.
3. *1870. évi küldetéseim s tudományos kutatásaim eredménye.* Glasznik, XXVIII. sz.
4. *1872. évi tudományos búvárlataim eredményéről.* *Lyetopisz* 113. sz.
5. *Gavrilo Venczlovics Stefánovics bazilita élete s tudományos tevékenysége.* Glasznik, XXXV. sz. 1875.
6. *Ratkovics Maxim belgrádi exarcha jelentése a szerbiai egyházi és iskolai állapotokról 1733-ban.* Glasznik, 56. sz. Külön kiadva 1884.
7. *Komáromi szerb történelmi emlékek a XIII-XVIII századokból.* Glasznik 62. sz.
8. Kállay Béni *A szerbek története* ezimű művének szerb fordítása. 1882.
9. *Szerb történelmi, irodalmi és műrégészeti emlékek.* 1883.

A III. osztály részéről.

24. Kerpely Antal levelező tag, rendes tagúl ajánlva

Török József rendes tagtól.

Kerpely Antal krassai lovag, a III. osztályú vaskoronarend lovagja, előbb selmeczi bányászakadémiai tanár, jelenleg m. kir. pénzügyminiszteri tanácsos, 20 év óta ernyedetlenül működik hazánk államgazdasági szempontból legnagyobb fontosságú vasiparának emelésén, felvirágoztatásán, s e téren elenyészhetetlen érdemeket szerzett magának nem csak hazánkban, hanem a külföld előtt is. Ebből folyólag már selmeczi bányászakadémiai tanár korában nyert meghívást a Freibergi egyetem egyik bányászati tanszékére, melyet azonban, hazájának kívánván szolgálni, el nem fogadott.

Érdemei elismeréséül aztán a magas m. kir. minisztérium őt miniszteri

tanácsossá nevezte ki, s jelenleg itt folytatja áldásos működését. — A szakmájába vágó irodalmi dolgozatai immár, úgyszólván, egy egész kis könyvtárt képeznek, s ezek közül a kir. magyar Természettudományi Társulat által kiadott ily című munkája *Magyarország vaskövei és vasterményei* a Magy. Tud. Akadémia által a Marcibányi jutalommal koszorúztatott meg. Ezen kimagasló érdemeinél fogva őt a rendes tagságra a legmelegebben ajánlani kötelességemnek tartottam.

Nyomtatásban megjelent munkái 1864—1884-ig a következők:

1. *Bericht über die Fortschritte der Eisenhüttentechnik.* 19 kötet. Leipzig 1864—1882. (A 20-ik kötet munkában van.)

2. *Die Anlage und Einrichtung der Eisenhütten.* Első ily irányú szakmunka, 114 nagy folio rajztáblával. Leipzig 1873—1884.

3. *Magyarország vaskohászatának jelene és jövője.* Közlemények a *Bányászati és kohászati lapok* 1871. évi folyamában.

4. *Das Eisenhüttenwesen in Ungarn, sein Zustand und seine Zukunft.* 2 térképpel és 1 rajztáblával. Selmeczbánya 1872.

5. *Vaskohászat a bécsi közkiállításon 1873-ban.* Számos rajzzal.

(Megjelent az 1873. és 1874. évi *Bányászati és kohászati lapokban*.)

6. *Das Eisen auf der Wiener Weltausstellung 1873.* 4 rajztáblával és fametszetekkel. Selmeczbánya 1873.

7. *A vaskohászat gyakorlati és elméleti kézikönyve,* két kötet 60 rajztáblával. Kiadta a m. kir. bányászati akadémia, Selmeczbányán 1873-ban.

8. *Magyarország vaskövei és vasterményei.* Különös tekintettel a vas legfőbb kémiai és physikai tulajdonságaira. 4 rajzmelléklet és 11 fametszettel. Kiadta a kir. magyar természettudományi társulat, Budapesten 1877-ben.

(A M. Tud. Akadémia ezen munkát 1882-ben a Marcibányi másodjutalommal tüntette ki.)

9. Ugyanez német nyelven: *Ungarns Eisensteine und Eisenerzeugnisse.* Wien 1878.

10. *A vaspályasínek főbb tulajdonságaira vonatkozó kísérletek és tanulmányok.* 17 rajztáblával. Selmeczbánya 1878.

11. Ugyanez német nyelven: *Über Eisenbahnschienen.* (Versuche und Studien.) Leipzig 1878.

12. *A vas kémiai alkata és keménysége közötti vonatkozások.* 2 rajztáblával és fametszetekkel. Budapest 1878. (Székkfoglaló 1877. nov. 5-én.)

13. *Folyékony cyánsó vas-nagyolvasztókban.* Budapest 1878.

(Bemutatta a M. Tud. Akadémiának 1878. április 15-én.)

14. *Eisen und Stahl auf der Weltausstellung in Paris im Jahre 1878,* mit 11 lithogr. Tafeln und zahlreichen Holzschnitten. Leipzig 1879.

(A *Bányászati lapokban* 1878 és 1879-ben megjelent 63 magyar közleménye nyomán.)

15. *Az aczél megkülönböztető jelei* (indított tömeccsű állapot, meleg törő próba) 4 rajztáblával. Budapest 1879.

(Bemutatta a M. Tud. Akadémiának 1878. nov. 18-án.)

Németben következő cím alatt jelent meg: *Unterscheidungsmerkmale des Stahles.* Angolban az *Iron* című szaklap közölte.

16. *Adatok a Martinaczél tulajdonságainak ismertetéséhez.* Budapest 1880.

(Bemutatta a M. Tud. Akadémiának 1879. decz. 15-én.)

Németben is megjelent.

17. *A magyar vasipar jövője* (a legközelebbi 10 évben). Felolvasa a Magyar Tud. Akadémia nemzetgazdasági és statisztikai állandó bizottságában 1884. évben.

18. Egyéb nagyobb közlemények a *Bányászati és kohászati lapokban*: 1871-ben. *A bánya és kohómunkások gyarmatosítása*. (13 rajzzal) — *Vaskavarógépek*. Rajzzal. *Ujabb léghevítő készülékek*. Rajzzal.

1873-ban. *Angolország vasipara*. 12 közlemény, számos rajzzal.

1874-ben. *Kovács-vas és aczélgyártás közvetlenül vaskövekből*. 4 közlemény, rajzzal.

1875-ben. *Író-(aczel-)tollak gyártása*. Rajzzal. — *Ujabb kavarópestek*.

1878. és 1879-ben *Az aczélnek lágyító tüzesítése*. *Vas és aczél a párizsi világtárlaton* 1878-ban. 63 közlemény, számos rajzzal.

1880-ban. *Adatok a Martinaczél tanulmányozásához és analysiséhez*. 4 közlemény. — *Folyt vas és aczél phosphortalánítása és a magyar vasipar*. 2 közlemény.

1881-ben. *Reflexiók a kir. vasgyárak fölött*. Előadás a m. mérnök és építész-egylet kassai vándorgyűlésén, augusztus 27-én.

A kaszagyártás. Előadta a mérnök-egyesület szakülésén, decz. 16-án.

1882-ben. *Magyarország vaskohászata*. Angol nyelven olvastatott az Iron and Steel Institut vándorgyűlésén Bécsben.

25. Dr. Krenner József Sándor levelező tag, rendes tagúl ajánlva,

a) Semsey Andor tiszteleti tagtól.

Ajánlom dr. Krenner József Sándor akadémiai levelező tagot a III. osztály rendes tagjául.

Dr. Krenner, ki már 20 éve fáradszatóan munkálkodik hazánkban a tudomány fejlesztésén és terjesztésén, levelező taggá megválasztatása (1874) óta is önálló tudományos dolgozatokkal gazdagította irodalmunkat. — Névszerint:

A Zsádányi meteorhullás. Utazási jelentés. *Természettudományi közlöny*, 1875. 5 lap.

A felsőbányai Trachyt Wolframitja. Akadémiai értekezés. 1876. 10 lap, 1 tábla.

Wolframit aus dem Trachyt v. Felsőbánya. *Tschermak Miner. Mitth.*

A dobsinai jégbarlang. A kir. m. Természettudományi Társulat megbízásából megvizsgálta és leírta. Budapest 1874. 6 táblával.

Az Ehrenfriedsdorfi Plinián. Műgyet. Lapok. 1876. 7 lap.

Kristály-jelzési javaslat, 1876. *Műgyet. Lapok*. 4 lap.

Über die grönländischen Mineralien der Kryolithgruppe. *N. Jahrbuch für Mineralogie und Geologie*. 1877. 4 lap.

Bunsenin egy új Tellurásvány. *Természettudományi füzetek*. 1877. 3 lap, 1 tábla.

Bunsenin ein neues Tellurmineral. *Pogg. An.* 1877. 4 lap, 1 tábla.

Magyarhoni Anglesitek. Akadémiai székfoglaló, 1877. 31 lap, 9 táblával.

Über Ungarns Anglesite. *Zeitschrift f. Krystallographie u. Mineralogie*. Leipzig 1877. 14 lap, 2 tábla.

Tellurezüst Erdélyből. *Természettud. Közöny*, 1879. 4 lap.

Das Tellursilber von Botes in Siebenbürgen. Budapest, Eggenberger 1879. 31. Magyarországi Dioplas. Magy. Tud. Akad. Értesítő. 1879.

Miargyrit és Kennigottit Felsőbányáról. Magy. Tud. Akad. Értesítő. 1879. Semseyt egy új ólomércz Felsőbányáról. Magy. Tud. Akad. Értesítő. 1881.

A manganocalcitról. Math. és term. Értesítő. I. 2 lap.

Über den Manganocalcit. Zeitschrift f. Krystall. u. Mineralogie. Lipse, 2 lap.

A Kryolith csoport grönlandi ásványai. Math. és term. Értesítő. I.

20 lap, 2 tábla,

Die grönländischen Minerale der Kryolithgruppe. Math. naturw. Berichte aus Ungarn. I. 1883. 24. lap, 2 tábla.

Über Jadeit. Jahrb. f. Miner. Geologie. 1883. II.

A Bottinoi Meneghinitról. Földtani Közlöny. XIII. 1883. 7 lap.

Über den Meneghinitt von Bottino. ugyanott, 7 lap.

A Japáni Antimonitról. Földtani Közlöny. XIII. 1883. 5 lap, 1 tábla.

Über den Antimonit v. Japan, ugyanott, 5 lap, 1 tábla.

Auripigment és Realgár Boszniából. Földtani Közlöny. XIII. 1883. 4 lap.

Auripigment u. Realgar aus Bosnien. ugyanott, 4 lap.

A Szabóitról. Math. és term. Értesítő. II. 1883. 11 lap, 1 tábla.

Über den Szabóit Zeitschrift f. Krystall. u. Mineralogie. Lipse, 1884.

10 lap, 1 tábla.

Emplektit és az u. n. Tremolith Rézbányáról. Földtani Közlöny, 1884.

XIV. 3 lap.

Emplektit und der sogenannte Tremolith v. Rézbánya, ugyanott 3 lap.

A Krakatau hamuja. Természettud. Közlöny, 1884. 4 lap.

A freibergi bánya akadémia gyűjteményének manganocalcitja. Math. és term. Értesítő. II. 1884. 3 lap.

Über den Manganocalcit der freiberger Sammlung. Zeitsch. f. Kryst. und Mineralogie. 1884. 3 lap.

Adalék az Allaktit optikai viszonyainak ismeretéhez. Math. és term. Értesítő. 1884. 3 lap.

Beitrag zur Kenntniss der optischen Verhältnisse des Allaktites. Zeitschrift für Kryst. u. Mineralogie. Lipse, 1885.

Az Andreasbergi Zygaditról. Math. és term. Értesítő. X. 1885.

Ezen nem is annyira a dolgozatok terjedelme, mint inkább tudományos értéke, nem különben kiváló tevékenysége által kitűnő levelező tagon kívül alig van más, ki a rendes taggá választatás általi kitüntetésre méltóbb volna.

b) Szabó József rendes tagtól.

Dr. Krenner József S., ki már 1874 óta mint levelező tag is folytonos és jeles szakmunkásságot folytat, a m. nemzeti Múzeum ásványtani osztályának öre lévén, e gyűjteményt azon magas rangra, melynek világszerte örvend, nagyrészt az ő kezdeményezése és buzgósága juttatta. Működik mint tanár is a polytechnikumon és mint bűvár az ásványtani szakirodalomban, hol nemesak hazánkra, de az általános tudományra nézve becses közleményei évről évre halmozódnak nemesak az akadémiai meg egyéb honi kiadványokban, de a külföldi irodalomban is.

Dolgozik a k. m. Természettudományi Társulat megbízásából egy nagyszabású ásványtani munkán *Magyarország ásványai*, nagyrészt saját tanulmányának alapján, melynek több részletét egyes közlésekben tudományos üléseinken megismertette, és így annak belbecséről a szakemberek már némi tájékozással bírnak.

Az 1883. *Almanachban* az akadémiai tagok munkálatainál dr. Krenner úrnak vagy 40 értekezése van felszámlálva 1863—1882. időszakból; az azóta megjelentek leginkább a math. s természettud. osztályértésítőben találhatók.

Mint rendes tag is fog a tudomány előbbre viteléhez járulni, és így az Akadémia diszére válni.

26. Dr. Fabinyi Rudolf, a kolozsvári tudományegyetemen a vegyészett ny. r. tanára, levelező tagúl ajánlva

Than Károly rendes tagtól.

Van szerenésém dr. Fabinyi Rudolfot, a kolozsvári egyetem ny. r. vegyészettanárát levelező tagúl megválasztásra ajánlani.

Fabinyi Rudolf született Jolsván, Gömörmegyében, 1849-ben. Rozsnyón elvégezvén az érettségi vizsgálatot, 1868/9-től kezdve a budapesti egyetemen 3 évet töltött. Ezen időben két éven át a m. kir. egyetem vegytani intézetében mint ösztöndíjas növendék, az ajánló vezetése alatt nyert a vegytanban elméleti és gyakorlati oktatást. 1871-től kezdve négy évig a kir. József műegyetemen az általános kísérleti vegytan tanársegéde volt. 1875-ben sikeresen kiállotta a közép-tanodai tanári vizsgát, és ugyanazon évben a helybeli egyetemen bölcslelettudorrá avattatott. Ezután állami utazási ösztöndíjjal két évet külföldön töltött a würzburgi, müncheni és heidelbergi egyetemeken, hol Wislicenus, Bayer és Bunsen laboratóriumaiban foglalkozott magasabb kémiai tanulmányokkal. 1877/8-ban a budapesti egyetemen a vegytan magántanára, a következő év óta pedig a kolozsvári Ferencz-József egyetemen a vegytannak nyilvános rendes tanára lett. Önálló, magyar nyelven megjelent dolgozatai a következők:

1. *Jelentés a capronamid előállításának egy módjáról.* (*Akad. Értek. a termttud. köréből*, V. k. IV. szám, 1874.)
2. *Két isomér monobromnitronaphthalinról.* (*Akad. Értek. a termttud. köréből*, VII. k. XI. szám 1876.)
3. *Tanulmányok az aldehidek vegyületeiről phenolokkal.* (*Akad. Értek. a termttud. köréből*, VIII. k. VII. szám, 1877.)
4. *A jegenyei fürdő vizének vegyelemzése.* (*Orvos-termttud. Ért.* 1880.)
5. *Rudabányai aranytartalmú telérekzetek és olvasztott aranygömböknek ásvány- és vegytani vizsgálata.* (*Orvos-termttud. Ért.* 1880.)
6. *A kolozsvári világítógáz vegyi elemzése.* (Ugyanott.)
7. *A különböző fémek befolyása indukált áramokra, észlelve telephommal.* (Ugyanott.)
8. *Vegytani törekvések hajdan és most.* A kolozsvári tud. egyetem 1879/80-ki tanévének zárünnepélyén 1880. Máj. 29-én felolvasott dékáni értekezés. (*Acta reg. scient. univ. Claudiop.* 1879—80.)
9. *A vizről, a levegőről és a talajról, különös tekintettel Kolozsvár egészségi viszonyaira.* Három népszerű előadás. (*Orvos-termttud. Ért.* 1882.)

10. *A kolozsvári m. k. F. J. tud. egyetem új vegytani intézete.* Az 1882-ki berlini egészség és mentésügyi kiállítás alkalmából, a vallás és közoktatásügyi m. k. miniszter úr megbízásából ismertetve. Ugyanaz német nyelven. (Budapest, m. kir. egyet. könyvnyomda 1882.)

11. *Kísérletek a Cailliet-féle sűrítő készülékkel.* 1. *Hydroxygengáz 300 légnyomásnál.* 2. *A cseppfolyó szénsav nagyfeszültyű electromos szikrák behatása alatt.* (Vegyt. Lapok I. p. 40.)

12. *Kísérletek dichinolyn synthesisére.* (Ugyanott I. p. 237.)

13. *Az ecetsavas aetherék felbomlása magasabb hőmérséknel.* (Ugyanott I. p. 242. és II. p. 105.)

14. *A talajvíz nagymérvű megfertőzésének egy esete, előidézve huzamos talajszennyezés által.* (Ugyanott I. p. 273.)

15. *A Jód behatása natriumalkoholátra benzolos oldatban.* (Ugyanott II. p. 1.)

16. *Dumas és Wurtz.* Rövid necrolog. (Ugyanott II. p. 150.)

17. *A kolozsvári m. k. F. J. t. egyetem új vegytani intézete.* A vegyt. intézet hivatalos megnyitása alkalmából ismertetve. (Teljesen új átdolgozás.) (Ugyanott II. p. 178.)

18. *Nagy feszültségű elektromosság lassú kiegyenlítődének behatása bizonyos gázelegyekre.* (Ugyanott II. p. 196.)

19. *A vegytani intézet ismertetését megelőző bevezetés.* (Acta reg. scient. univ. Claudiopol. anni 1884/5.)

20. *Vegytani lapok,* havi folyóirat, szerkeszti és kiadja Fabinyi Rudolf. Kolozsvárt, 1882—1885.

E dolgozatok, bár egy részök csak kezdeményezésnek tekinthető, számos érdekes, tudományos értékű adatot és eszmét tartalmaznak. Mindenesetre határozott tanúságot tesznek szerzőjük sokoldalú szakképzettségéről, és önálló tudományos buvárkodási képességéről; bizonyítják továbbá, hogy magyar nyelven tényleg és folytonosan tudományos munkásságot fejt ki. Tanári működésének sikeréül tekinthető, hogy aránylag rövid idő alatt több tanítványt képezett, kik vezetése alatt önálló dolgozatokat tettek közzé.

Kiváló érdeméül tekinthető, hogy a kolozsvári egyetemen a modern tanítás és tudományos buvárkodásnak, s az ottani viszonyoknak teljesen megfelelő új kémiai laboratóriumot létesített.

De legnagyobb elismerésre méltó azon irodalmi vállalat, melyet 1882. október havában *Vegytani Lapok*, havi folyóirat czíme alatt indított meg Kolozsvárt. E folyóirat, melynek egyes füzetek 30—60 lapra terjednek, az eredeti hazai dolgozatok mellett, érdekes kivonatokat közöl a külföldi szakfolyóiratokban megjelenő legfontosabb tudományos dolgozatokról, *Irodalmi szemle* rovat alatt. E rovat, bár röviden, a vegytannak valamennyi ágára kiterjed. Kiterjed továbbá a szakirodalom fontosabb kézikönyveinek ismertetésére és egyéb apróbb közleményekre.

E szakfolyóiratot Fabinyi úr nemcsak szerkeszti, hanem a szakképzett egyének csekély száma miatt, néhány tanítványának közreműködése mellett nagyjából maga írja is. Mivel ily speciális szaktudományi folyóirat olvasóinak száma hazánkban még igen csekély, a szerkesztőnek nemcsak szellemi, hanem anyagi áldozatába is kerül. Miután mindezen nehézségek dacára Fabinyi úr e vállalatát, mely szakirodalmunkban korszakot alkotó, mert eddig ily speciális

irányú alig jelent meg, három éven át fenn tudta tartani, a magyar szaktudományi irodalomnak igen jelentékeny szolgálatokat tett, és minden tekintetben megérdemli, hogy az Akadémia részéről erkölcsi elismerésben részesüljön, mely egyrészt a vállalatnak támogatásul, neki pedig buzdításul fog szolgálni.

Mintán az elősoroltak szerint dr. Fabinyi Rudolf az akadémiai alapszabályok követelményeinek minden tekintetben megfelel, ismételve ajánlom megválasztását az Akadémia levelező tagjává.

27. Gothard Jenő, levelező tagnak ajánlva

Konkoly Miklós tiszt. tagtól.

Gothard Jenő azon ritka egyének közé tartozik hazánkban, kik kedvező vagyoni állásuk mellett a tudományos működést minden más divatos mulatság s foglalkozásnak elébe helyezik. Gothard Jenő magát a természettudományok tanulmányozására adta már mint tanuló, s midőn Bécsben a Polytechnicumon hallgató volt, a természettudományok tanulása mellett Frenzl mechanicustól a practica mechanikában magán órákat vett. Mintán a főiskolán tanulmányait elvégezte, otthon herényi birtokán folytatta kiképzését, s physical cabinetet rendezett be magának, a melybe legnagyobb részét sajátkezűleg készítette szebbnél szebb műszereit; 1881-ben felépítette új cabinetjét, a mely az Akadémia értekezései során ismertette is lett. (lásd IX. kötet, 3. sz.) E mellett egy, ma már szépen berendezett astrophysical observatoriumot is állított fel, a melyben most a működés leginkább Zöllner a nagyemlékü lipesei physicus, az astrophysica igazi megalkotójának nyomdokain halad, és máris jelentékeny eredményt mutat fel. Gothard Jenő irodalmi működése a következő:

1. Saját kiadásában megjelent: *Publicationen des Astrophysicalischen Observatoriums in Herény in Ungarn*. I. Band, mit 6 Tafeln 1884.

2. A M. T. Akadémia kiadásában: (Értekezések a math. és term. tud. köréből):

a) *A herényi astrophysical observatorium leírása és az abban tett megfigyelések* 1881-ben. IX. 3. sz.

b) *Astrophysical megfigyelések a herényi observatoriumban* 1882-ben. X. 8. sz.

c) *Egy új Spectroscop.* X. 10. sz.

d) *Megfigyelések a herényi astrophysical observatoriumban* 1883. XI. 5. sz.

e) *A Pons-Brooks féle üstökös spectroscopicus megfigyelése*, a herényi astrophysical observatoriumban. XI. 6. sz.

Sajtó alatt van ugyanezen kiadásban:

a) *A herényi astrophysical observatorium sarkmagasságának meghatározása.*

b) *Megfigyelések a herényi astrophysical observatoriumban* 1884-ben.

3. Az Astronomische Nachrichten-ben megjelentek a következő közleményei:

a) *Spectroscopische Beobachtungen des Cometen* 1882. II. Bd. 105.

b) *Spectroscopische Beobachtungen des Cometen* 1883. I. Bd. 105.

c) *Beobachtung der hellen Linien in Spectrum von γ . Cassiopejæ*, Bd. 106.
 d) *Beobachtungen der hellen Linien in Spectrum von γ . Cassiopejæ* und β Lyrae, Bd. 108.

e) *Spectroscopische Beobachtungen des Cometen 1884*. I. Bd. 109.

f) *Eine Polhohenbestimmung des Observatoriums in Herény*. Bd. 110.

g) *Periodische Veränderlichkeit des Spectrums von β Lyrae*. Bd. 111.

4. A Zeitschrift für Instrumentenkunde. (Berlin) közlönyben :

a) *Ein Meteoroscop mit Beleuchtungslaterne*. 1884. Nro. 11.

b) *Einfacher Apparat für Demonstration des Foucault'schen Pendelversuches*. 1885. Nro. 1.

3. A Centralzeitung für Optik und Mechanik (Leipzig) füzetiben :

a) *Construction einer Zimmerverdunkelung*, für ein physicalisches Cabinet. 1883. Nro. 19.

b) *Sternspectralapparat in Verbindung mit einem Colouimeter*, 1883. Nro. 21.

c) *Ein Spectroscop für Cometen und Fixsternbeobachtungen*. 1883. Nro. 11.

d) *Ein Stativ für Geissler'sche Röhren*. 1883. Nro. 13.

e) *Ein Contactapparat für Meteorologische Registrirapparate*. 1884. Nro. 17.

Sajtó alatt van sajtó kiadásában : *Publicationem des Astrophysicalischen Observatoriums in Herény Ungarn*. II. Band.

E lajstromból kitűnik, hogy Gothard Jenő irodalmi munkálkodása máris igen jelentékeny.

Nem mulaszthatom el az Akadémiával tudatni, hogy Gothard Jenő a német nyelven kiadott publicatiók tartalmát *előbb* már a M. T. Akadémiában külön értekezésekben közölte, s a német publicatiók ezélja az, hogy a külföldről kapott ajándék- s csere- példányokat vizsnozhassa.

A mondottaknál fogva Gothard Jenőt a M. T. Akadémiának a levelező tagságra, a lehető legmelegebben ajánlom, mint olyan tudóst, a ki a magyar tudományosságot már is előmozdította, s azt mindig buzgóbban fogja tenni.

28. Heller Ágost reáliskolai tanár, levelező tagúl ajánlva

a) B. Eötvös Lóránd rendes tagtól.

Ajánlom Heller Ágost reáliskolai tanárt a III. osztály levelező tagjául. Heller Ágost már 15 év óta fáradhatatlanul működik tudományos gyarapodásunk és tanügyünk érdekében.

Mint tanár a középiskola igényeihez mért könyvekkel gyarapította irodalmunkat. *A természettan elemei* és *4 Fizikai földrész* című könyvei valóban hízagot pótolnak, úgy, hogy a m. kir. vallás és közoktatásügyi minisztérium által ajánltatván, országsszerte elterjedtek, s eddig már két, illetőleg három kiadásban jelentek meg.

A középiskolai tanár fáradtságos teendői mellett Heller úr nem hanyagolta el a tudomány önálló művelését. *A hangrezgés intenzitásának méréséről*, *A higany nélküli barometerről* és *A normálsúlyok összehasonlításáról* kiadott értekezései önálló kísérleti kutatások eredményei. Főműve pedig *A physika története* széles körű ismereteiről és kritikai gondolkodásáról tanúskodik.

Ez utóbbi munka egymagában érdemesíti őt a tudományos kifülfutetésre. Első alakjában a k. m. Természettudományi Társulat által hirdetett pályázatra készült pályamű volt ez, s mint ilyen díjat nyert, később kibővítve s átdolgozva német nyelven jelent meg két kötetben a stuttgarti Enke kiadásában. Ez alakjában a német kritika is kimerítően foglalkozott vele, s pedig általában díesérőleg nyilatkozott felőle; méltán, mert szerzőnek kétségtelenül sikerült művében oly általános érdekű szempontokat érvényre jutatni, melyek eddigelé hasonló czélú és terjedelmű munkákban nagyobbára elhanyagolva voltak. E szempontok különösen a következők: a) A források tanulmányozása és a historiai kritika alkalmazása, b) A tudomány irodalmának tárgyalása, c) A természetre vonatkozó világnézet összegegyeztetése az egyes korszakok philosophiai nézeteivel, d) A physica fejlődése és a többi tudományok fejlődése közötti összefüggés kellő méltatása.

Tájékoztatásúl, szerzőnek összes irodalmi tevékenységét illetőleg, ide csatolom főbb munkáinak lajstromát.

A) Könyvek.

1. *A természettan elemei.* Budapest, Eggenberger 1877, ugyanaz 2. kiadás 1883, ugyanaz II-ik rész 1878.
2. *Physikai földrajz a gymnasium III. osztálya számára,* Budapest, Eggenberger 1880, 2-ik kiadás 1882, 3-ik kiadás 1884.
3. *A physica története Aristotelestől Newtonig.* Díjazott pályamű. (Kézirat.)
4. *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit.*
I. Band. Von Aristoteles bis Galilei. Gr. 8° Stuttgart, Ferd. Enke, 1882.
411 pag. II. Band. Von Descartes bis Robert Mayer. U. o. 1884. 753 pag.

B) Tudományos értekezések.

1. *A hangrezgés intenzitásának méréséről.* Akad. Értekezések a természett. köréből 1870.
2. *Ugyanaz németül,* Poggendorf Annalen folyóiratában.
3. *Über ein Barometer ohne Quecksilber* Pogg. Ann. Bd. 142.
4. *A barometer without mercury.* Philosophical magazine.
5. *A normalsúlyok összehasonlítása.* Felolvastatott a M. T. Akadémia 1872. május 13-iki ülésén.
6. *A gellérthegyi csillagásztorony.* Természettud. Közlöny. 1878.
7. *Ugyanaz németül,* a Literarische Berichte aus Ungarn folyóirat II. kötetében.

C) Tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi értekezések.

1. *A zenei összhang physikai okáról.* Természettud. Közlöny III. kötet.
2. *A Vénus 1874-ik évi átvonulásáról.* U. o. IV. kötet.
3. *Az űstökösök physikája.* U. o. V. kötet.
4. *A mechanika tanításáról középtanodákban.* Tanáregyesületi Közlöny VII. kötet.
5. *A hangszerek természettani viszonyairól.* Természett. Közlöny VI. kötet.
6. *Az égi háború.* U. o. VII. kötet.
7. *Az iránytű.* U. o. VIII. kötet.
8. *A természettan oktatásáról.* Magyar Tanügy III. kötet.

9. A mennyiség-tani levezetések szerepe a középiskolai természettani oktatásban. Tanáregyesületi Közl. XI. kötet.

10. A telefonról. Néptanítók lapja XI. kötet.

11. A mikrophonról. Tanáregyesületi Közlöny XII. kötet.

12. Phonograph és mikrophon. Néptanítók lapja XII. kötet.

13. A májusi hidegekről. Természettud. Közlöny XI. kötet.

14. A világtérre vonatkozó nézetünk keletkezése. Budapesti II. ker. reáliskola programja 1878/9.

15. Természettudományi ismeretek a népiskolában. Néptanítók lapja XII. kötet.

16. Az utolsó tíz év a csillagászat történetében (2 közlemény). Természettud. Közlöny XII. kötet.

17. A fotofonról. U. o. XII. kötet.

18. A physika tanításáról a reáliskolai legújabb tantervjavaslat alapján. Tanáregyesületi Közl. XVII. kötet.

19. Ziele und Wege der modernen physikalischen Forschung. (2 cikk) Humboldt Monatschrift. I. kötet.

20. Aus wissenschaftlichen Grenzgebieten. Humboldt IV. kötet.

21. Érintkezési pontok a physika és a philosophia között. Philosophiai szemle IV. évfolyam I. füzet.

Ezekon kívül 126 apróbb közlemény a Természettudományi Közlönyben, 30 könyvismertetés és bírálat ugyanott és a Magyar tanügyben, a Tanáregyesületi Közlönyben és a Humboldt-ban, melynek rendes munkatársa és egyik szakreferense.

b) Szily Kálmán rendes tagtól.

A III. osztályba levelező tagnak ajánlom Heller Ágostot, a budapesti II. kerületi főreáliskolában a physica rendes tanárát.

Azon követelménynek, melyet Akadémiánk ügyrendje a belföldi tagokul ajánlottak irodalmi működésére nézve igen helyesen megállapít — t. i. annak, hogy az ajánlottak művei sikeres önálló búvárkodásról és az illető szaktudomány magyar nyelven való fejlesztéséről tanúságot tegyenek — ajánlottom irodalmi működése teljes mértékben megfelel. A sikeres önálló búvárkodásról tanúskodik több kisebb dolgozaton kívül, A hang-intenzitás mérése című akadémiai értekezése, továbbá ama nagybecsű pályamunka, mely a k. m. Természettudományi Társulat részéről hirdetett pályázaton 1881-ben, osztatlan elismerés mellett koszorúztatott meg s bővebb kidolgozásban Geschichte der Physik című két kötetes nagy műben látott napvilágot. Valamint a göttingai egyetem philosophiai karának pályakérdése a mechanika fejlődése történetéről, ép úgy a m. Természettudományi Társulat, főntebbi pályakérdésének kisűzésével, a physica történetéről az eddig legjobb munka létrejövetelét mozdította elő. — Másfelől Heller úr jó nyelven írt tankönyvei, didaktikai dolgozatai a Tanár Egyesület Közlönyében, s a mit e tekintetben első helyen kell vala említenem, physikai, meteorológiai és csillagászati cikkei a Természettudományi Közlönyben, melynek 15 év óta egyik legbuzgóbb rovatvezetője, a tudomány magyar nyelven való terjesztése körül kitűnő szolgálatokat tettek.

c) Fröhlich Izidor lev. tagtól.

Heller Ágost körülbelül 15 év óta a budai állami főreáltanodán működik mint a physica tanára.

Eltekintve tanári működésétől, mely ideje javát veszi igénybe, és melynek sikeres eredményeiről számos tanítványának természettudományi műveltsége élő tanúbizonyságot tesz. Heller Ágostot, tudományos vizsgálatait tartalmazó értekezései, önálló és nagy terjedelmű tudományos műve (*Geschichte der Physik*), több tankönyve igen számos tudományterjesztő, philosophiai és tanügyi dolgozatai alapján a hazai tudományosság és közmívelődés egyik kiváló művelőjének és tovább fejlesztőjének kell tekintenünk.

Irodalmi munkásságának részletes felsorolását itt mellőzhetem, miután megjelent munkáinak és értekezéseinek jegyzéke b. Eötvös Loránd r. tag ajánlásában foglaltatik.

Csak egy művét akarom itt kiemelni, jelesül az általa megírt *Geschichte der Physik von Aristoteles bis auf die neueste Zeit* című két kötetes művet.

I. Band. *Von Aristoteles bis Galilei*. Stuttgart, Ferd. Enke 1882. 8° 411 pp.

II. Band. *Von Descartes bis Robert Mayer*. U. o. 1884. 8° 753 pp.

A mű eredetileg a k. m. Természettudományi Társulat által kihirdetett pályakérdésre készült, és a Társulat által a Bugát-díjjal koszorúzott pályamű volt, melyet szerzője később igen lényegesen átdolgozott és bővített alakban német nyelven tett közzé.

Szerző benne a forrásokból hangyaszigorral gyűjtötte össze az anyagot, s azt általánosabb tudományos és közmívelődési szempontok szerint kritikailag a legnagyobb gondnal feldolgozva oly művet szerzett, mely a physica történetét tárgyaló külföldi művek egyike mögött sem marad hátra, és a melyről a külföldi kritika is, általánosságban, igen elismerően nyilatkozott.

Ezen mű már magában véve is oly jelentőségű, hogy szerzője általa méltán magára vonhatja az Akadémia figyelmét.

De ha még megfontoljuk azon körülményt, hogy Heller Ágost, az imént említett művét valamint összes irodalmi és tudományos dolgozatait kénytelen volt abban az elég szűken mért időben elkészíteni, mely neki terhes középiskolai tanári teendői végzése után fenmaradt, s hogy valóban nagy önmegtagadásának és a tudomány érdekében áldozatkészségének kétségtelen jelét adta, midőn ezen szabad idejét nem a méltán megérdemelt nyugalomra, hanem lankadatlan tudományos tevékenységre fordította: bizonyára nem érdem nélküli férfiúra irányzom a Tek. Akadémia figyelmét, midőn ajánlom, hogy Heller Ágostot, sok évi szakadatlan tudományos munkásságának méltó elismeréséül, levelező tagjai sorába vegye fel.

d) Schuller Alajos levelező tagtól.

Midőn Heller Ágostnak levelező taggá választását ajánlani bátorodom, abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy sokoldalú tudományos tevékenységére hivatkozhatom, mely nemcsak hogy itthon üdvös hatással van, de azonkívül a külföldnek elismerését is kivívta magának. Részemről nem lesz szükség terjedelmes fejtegetésre, elég lesz Heller úr tudományos munkáinak kiválóbbjait felsorolnom, s azt hiszem, hogy ezek olyan természetűek, hogy megnyerik a Tud. Aka-

démia nagy gyűlése előtt is ugyanazt az osztatlan elismerést, melyben a szorosán vett szakférfiak előtt részesülnek.

Heller mind a tanítás, mind a tudomány népszerűsítése, mind a tudomány gyarapítása terén intensív tevékenységet fejt ki.

Tankönyvei *A természettan elemei*. I. és II. rész és *Physikai földrajz* a m. kir. vallás- és közoktatási minisztérium útján középiskolák használatára ajánlottak, s már eddig is két illetőleg három kiadást értek, és számos középiskolában, az utóbbi több mind 50 gymnasiumban, szolgálnak a tanítás vezérfonalául.

Heller számos népszerű természettudományi, philologiai és pädagogiai értekezést tett közzé, melyek a *Term. Tud. Közönyben*, a *Tanáregyesületi Közönyben*, a *Néptanítók Lapjában*, a *Philosophiai Szemlében*, a *Magyar Tanügyben*, és végre egyesek a *Humboldt* című német folyóiratban jelentek meg, melynek Heller az utóbbi időben rendes munkatársa és egyik physikai szakreferense lett.

Még sokkal számosabbak ismeretterjesztő apróbb cikkei, melyeket 1871 óta mint a *Term. Tud. Közönynek* csillagászati és meteorologiai rovatvezetője közölt, melyekből az olvasó közönség nemcsak egyes kiragadt tényekről nyer tudomást, hanem az időközönként megjelenő áttekintő közleményekből ama tudományágak jelenlegi czéljairól és fejlődéséről is tájékozódik. Hasonló szolgálatot, mint ismeretterjesztő cikkeivel a nagy közönségnek, tesz Heller úr számos könyvismertetésével és bírátaival a tudományos közönségnek.

E helyen azonban legnagyobb súlyt kell fektetnem Heller úrnak tudományos értekezéseire és önálló munkáira. Ezek *A hangrezgés intenzitásának méréséről* (*Ért. a term. tud. köréből* IV. sz. 1870. Kiadja a Magy. Tud. Akadémia), mely *Pogg. Ann.* című folyóiratban is megjelent; továbbá *Über ein Barometer ohne Quecksilber*, mely nemcsak *Pogg. Ann.* folyóiratban jelent meg, hanem azonfelül fölvetetett a *Phil. Mag.* angol szaklapba is. *A Gellérthegyi csillagásztorony* a *Term. Tud. Közönyben*, mely a *Litterarische Berichte aus Ungarn* 2-ik kötetében is helyet talált.

Vége legnagyobb szabású műve Hellernek a physica története, mely a Természettudományi Társulat kezdeményezéséből fejlődött. Első része *A Physica története Aristotelestől Newtonig* mint kézirat a bírálók egyhangú véleménye alapján elnyerte a Bugát-féle pályadíjat, és utóbb, megtoldva a Descartestól Rob. Mayerig terjedő időszakkal, magyar kiadó hiányában, német nyelven látott napvilágot. Olyan munka ez, mely bármely nemzet irodalmában kiváló helyet foglalna el, melyre mint magyar eredetűre méltán büszkék lehetünk.

Ezen sokoldalú és alapos tudományos működés alapján bátorkodom Heller úr Ágostnak levelező taggá választását melegen ajánlani.

29. Hermann Emil bányász-akadémiai tanár, levelező tagúl ajánlva

a) Eötvös Loránd báró rendes tagtól.

Ájánlom Hermann Emil a selmeczbányai akadémián a mechanika tanárát, a III. osztály levelező tagját.

Hermann Emil a gyakorlati mechanika és az elméleti hőtan határterületén a legszorgalmasabb búvárok egyike. Nagyszámú dolgozatai, melyek magyar és német folyóiratokban jelentek meg, fényesen tanúskodnak erről. Ezt bizonyítja két önálló munkája is: *A hőtan*, mely német nyelven és a *Technikai mechanika*

mely magyar nyelven jelent meg. Hermannak irodalmi tevékenységét kimerítően tünteti elő a Fröhlich lev. tag által beadott ajánlatban foglalt jegyzék.

Akadémiánknak feladata kiktüntetni mindazokat, kik hazánkban a tudomány előmozdításával és terjesztésével foglalkoznak, ezek sorában nem kerülheti ki a figyelmet Hermann Emil, ki egy kis városban, mások támogatása és segítségével, egyedül saját erejére támaszkodva, halad nemes ezélya felé.

b) Fröhlich Izidor levelező tagtól.

Hermann Emil közel húsz esztendő óta a mechanikának tanára a selmeczbányai bányászati és erdészeti akadémián.

Tanári hivatását helyesen fogván fel, tudományát nem csak élő szóval hirdette és tanítványai körében terjesztette, hanem azt egész odaadással, fáradhatatlan szorgalommal művelte, és számos, különböző irányú úgy elméleti mint gyakorlati önálló vizsgálatok és kutatások által tovább fejlesztette és előbbre vitte.

Értekezései, azok fordításai vagy kivonatai túlnyomóan a hőtan elméletére és annak gyakorlati alkalmazására, továbbá a szilárdságtannak a gyakorlat egyes eseteit tárgyaló részleteire vonatkoznak, és a *Magyar Mérnök- és Építészegylet Közönyében*, továbbá a *Zeitschrift des österr. Ingenieur- und Architektenvereines*, Poggendorff's *Annalen der Physik und Chemie*, *Műegyetemi Lapok*, *Bányászati és Kohászati Lapok* stb. című folyóiratokban láttak napvilágot.

Önálló két műve közül az első a mechanikai hőelméletet, a második a technikai mechanikát tartalmazza.

Hermann tudományos tevékenységének ismertetésére és jellemzésére ide iktatom megjelent értekezéseinek és műveinek címét, lényeges tartalmuk megértésével.

I. Értekezések.

1. *Analytische Bestimmung der Abmessungen von Walzwerksbestandtheilen. Berg- und Hüttenmännisches Jahrbuch der Schemnitzer Berg-Akademie 1867.*

A hengerművek alkotórészei két csoportba oszthatók. Az egyik csoport a két hengert forgató nyomatécnak, a másik pedig azon nyomásnak áll ellen, melyet a hengerek az izzó tömegre gyakorolnak. E szerint szerző két alkotórészt használ, mely által a többi alkotórészek a törzstől megóvhatók. Az alkotórészek méreteit úgy számítja ki, hogy az óvó részek már a törésig vannak igénybe véve, a mikor a többiekben a legnagyobb feszültség a rugalmasság határán fellépő feszültségnek csak egy bizonyos részét teszi ki.

2. *Formel für die Spannkraft gesättigter Dämpfe. Sitzungsberichte der k. Ak. d. W. in Wien II. Abth. 1871.* Szerző ezen dolgozatban a külső munkáról azt az elvet állítja fel, mely szerint telített gőznek állandó nyomás mellett történő fejlesztésénél a külső munkának aránya az elgőzítő hőhöz a hőmérséknek lineáris függvénye. Ezt az elvet a Clausius-Thomson-féle egyenlettel egybekapcsolva, egyszerű képletet nyer a telített gőzök feszültségére nézve.

3. *A szállító bányagépek, a forgó, vízemelő és fűvő gépek lendítő kerekének meghatározása szerkesztés útján. A M. Mérnök- és Építészegylet Közönye VI. k. 1872.* Szerző a gőznek nyomását valamint az összes ellenállásokat egy-egy erő által helyettesíti, melyek támadópontja a forgató csapjának középpontja.

Ezen erőnek azon összetevője lesz szerkesztve, mely a forgatóra merőleges irányban hat. Rajzoljunk egy görbét, melynek abszcissája a forgatónak útja, melynek ordinátája a gőznyomás szerkesztett összetevője, s egy másik görbét, melynek abszcissája a forgatónak útja és ordinátája az összes ellenállás összetevője: akkor a két görbe metsző pontjának metszéke meghatározza a forgatónak azon állását, melyben a lendítő keréknek szögsebessége maximum, illetőleg minimum. Az a terület, melyet a két görbének a két metsző pont között fekvő része határol, arányos azon munkával, melyet a lendítő kerék felvesz vagy átszolgáltat, azaz a lendítő kerék eleven erejének változásával.

4. *Adatok a telített vízgőznek erőműtanához.* (M. M. és É. egylet Közlönye VII. 1873.) Szerző kidolgozza a telített vízgőznek erőműtanát, a külső munka elvének alapján.

5. *A telített vízgőznek állapotbeli változásai.* (M. M. és É. egylet Közlönye. VIII. 1874.)

Szerző alkalmazza a külső munkáról felállított elvét a telített vízgőz állapotbeli változásának tárgyalására.

Egészen új benne a gőz kiömlésének ezen elv alapján eszközölt tárgyalása.

6. *A számtolóka. Bányászati és Kohászati Lapok.* 1874.

A számtolóka leírása és gyakorlati használatának ismertetése.

7. *Vollständige Theorie des gesättigten Wasserdampfes. Zeitschrift d. Österr. Ing. und Architektenvereines.* 1875.

E dolgozat a 4. és 5. értekezések kivonata.

8. *Nachweisung des Nutzens des Dampfhemdes, Allgemeine Formel für die Nutzleistung der Dampfmaschine. Zeitschrift des Öst. I. und A. Vereines.* 1875.

Ezen értekezésben kísérletek alapján bebizonyítja a szerző a gőzburkolatnak előnyét gőzgépeknél.

9. *Über die specifische Wärme und wahre Wärmecapacität der Körper.* Poggendorff's *Annalen der Physik und Chemie*, Ergänzungsband VII. 1876.

Az állandó térfogat melletti fajhőnek partiális differentiál-egyenletét a térfogat szerint integrálván, szerző mint első állítja fel az entropiának és az energiának általános képletét azon feltevés mellett, hogy a fajlagos térfogat és a hőmérsék a független változók.

Bizonyos feltevéseket vezetve be, szerző ezen egyenletekből számos következtetést von le.

Ezen értekezés Szily Kálmán ig. és r. tag és a szerző között kis tudományos vitát vont maga után, mely a *Műegyetemi Lapok* I. kötetében (1876.) folyt le.

10. *Dr. Zeuner és Fliegner kísérletei a gázok kifolyásáról.* A. M. M. és É. egylet Közlönye, X. 1876.

Értekező, kísérletek alapján bizonyítja be, hogy a másodpercenként kifolyó súly maximuma és a végszelvényben (a cső végnyílásában) uralkodó feszültség független a külső feszültségtől, valahányszor a belső feszültség legalább 1₀-szer akkora, mint a külső.

Új benne a képlet átidomítása, tekintettel a kifolyás körülményeire.

11. *Über den Ausfluss der permanenten Gase. Zeitschr. des Öst. Ing. u. Arch.-Vereines* 1876.

Az előbbi értekezés fordítása.

12. *Über den Ausfluss des erhitzten Wassers.* U. o. 1877.

Szerző bebizonyítja, hogy az előmelegített víz kifolyásánál a másodpercenként kiömlő súly ép úgy mint a gázoknál és gőzöknél, maximummal bír.

13. *Az injector elmélete. A. M. M. és É. egylet Közlönye* XI. 1877.

A gőz kifolyásánál talált maximum alapján szerző kifejti az injector elméletét és azt Villiers kísérleteivel igazolja.

14. *Die Theorie des Injectors. Zeitsch. d. Öst. I. u. A. Vereines* 1878.

Az előbbi értekezés fordítása.

15. *A levegő adiabáti kifolyása változó keresztmetszvényű rövid csövekben. A M. M. és É. egylet Közlönye* XII. 1878.

Ezen értekezésben Farbaky és Hermann kifejtik a kifolyás elméletét azon tétel alapján, hogy a mozgó levegő eleven ereje hővé alakulhat át állandó nyomás mellett történő (isotonicus) tágulás által.

16. *A pulsometer elmélete. Bányászati és Kohászati Lapok* 1879.

Szerző kifejti a Hall-féle pulsometer elméletét azon kísérletek alapján, melyeket Farbaky úrral eszközölt.

17. *Theorie des Hall'schen Pulsators (Pulsometer). Zeitschr. d. Öst. I. und A. Vereines* 1879.

Az előbbi értekezés fordítása.

18. *Vollständige Lösung des De-Saint-Venant'schen Problemes. Zeitsch. d. Öst. I. und A. Vereines.* 1881.

Szerző a pontos elmélet alapján megállapítja az eljárást, mellyel állandó szelvényű tartóknak bárminő alakú szelvényében fellépő nyíró és csavaró feszültségek közelítő értékei meghatározhatók.

19. *A hajtó erőnek átruházása sűrített levegővel. Bányászati és Kohászati Lapok.* 1882.

Farbaky és Hermann saját kísérleteik alapján meghatározzák a munkavesztéseket, mely a munkának sűrített levegővel való átvitele mellett felléphet.

20. *Az épszögű négyszögben támadó nyíró feszültségek. A M. M. és É. egylet Közlönye.* 1883.

Szerző az állandó szelvényű tartó szilárdságának pontos elmélete alapján kifejezi az épszögű négyszög nyíró feszültségeit összehajló végtelen sor által.

21. *A szabályos sokszög keresztmetszetű prizma csavaró szilárdsága. A M. M. és É. egylet Közlönye.* 1883.

Szerző alkalmazza az előbbi két értekezésben megállapított eljárást a feszültségeknek egy sokszög keresztmetszetű prizmánál fellépő értékeinek számítására.

22. *Die Torsions-Spannung regelmässiger Vielecke. Zeitsch. d. Öst. I. und A. Vereines* 1883.

Az előbbi értekezés fordítása.

II. Könyvek.

23. *Compendium der mechanischen Wärmetheorie.* A munka főleg szerző értekezésein alapul.

Egészen új benne a gőzgépek azon elmélete, melyet szerző Farbaky úrral, saját kísérleteik alapján, dolgozott ki.

24. *Technikai mechanika. Erőműtan, I. rész.* Szerző sajátja, Budapest, Franklintársulat 1885.

Az erőműtannak a kötete első részét képezi egy nagyobb szabású mechanikai kézikönyvnek, mely első sorban a technikai igények figyelembe vételével szerkesztetett, és a mely főleg szerző sokévi előadásainak rendszeres feldolgozásából keletkezett.

A felsorolt jegyzék mindenek előtt azt tünteti elő, hogy Hermann Emil tizen-nyolcz esztendőn át, megszakítás nélkül, élénk munkásságot fejtett ki a tudományos irodalomban, és hogy e szerint a tagajánlás műlhatatlan kellékének, t. i. a magyar nyelven kifejtett tényleges és folytonos tudományos működésnek, valóban eleget tett. Ily tudományos törekvések általában véve ébresztenek figyelmet, de fokozódott mértékben érdemelnek elismerést, midőn a szerző, a mint ez Hermann Emilre nézve is áll, kutatásait és irodalmi dolgozatait a tudományos központoktól távol eső, kisebbbyszerű vidéki város elszigeteltségében és csak önjerejére támaszkodva fogantatja és be is fejezi.

Végre engedjessék meg, hogy e helyen felemlítsek még egy körülményt, mely az Akadémia III. osztályát különösen érdekli, és a melyet már a múlt évben Szily Kálmán ig. és r. tag Kherndl Antal l. tag ajánlása alkalmából hangsúlyozott.

Ugyanis a III. osztály tagjai közt a mérnökök oly csekély számban vannak, hogy a gyakran felmerülő szükség esetén mindig nehézséggel jár, mérnöki munkák megbíráására vagy esetlegesen mérnöki pályakérdések kitűzésére stb. alkalmas szakbizottságot összeállítani, és azért, Kherndl Antal levelező taggá választása után is, még mindig igen kívánatos a III. osztály tagjainak sorát a gyakorlati tudományokkal foglalkozó érdemes szakférfiakkal kiegészíteni.

Ily szakférfiúnak, sokévi tudományos működése alapján, Hermann Emil is mutatkozott, reá irányzom a Tekintetes Akadémia figyelmét, mint oly férfiúra, a kinek egész múltja biztosítékot nyújt további sikeres tudományos munkásságra s a ki, levelező taggá választásában eddigi törekvéseinek bizonyára megérdemelt elismerését látván, újult erővel fog tovább dolgozni s Akadémiánknak buzgó és tevékeny tagja leend.

30. Janka Viktor, a Magyar Nemzeti Múzeum növénytári őre, lev. tagúl ajánlva Kanitz Ágost levelező tagtól.

Janka Viktor 1855 kezdetén lépven fel, mint növénytani író, több mint harmincz év óta fáradozik Magyarországon és Európában — különösen délkeleti vidékei növényeinek ismertetésében.

Még igen ifjan kezdett írni, és pedig csak oly dolgokról, melyek iránt különös előszeretettel viseltetett, azért minden, még oly száraznak látszó, közleményét a valódi lelkesedés ihlete lengi át.

Kezdetől fogva a növényfajok kritikájával foglalkozván, éles szeme, nagy emlékező tehetsége, roppant növényismerete őt Európa legnevesebb floristái közé scrozták. Miután pedig a hazában előtte egy botanikus sem foglalkozott kizárólag ezen irányban, hanem csak néha-néha becsátkozott egy-egy faj behatódott tanulmányozásába, Jankát méltán lehet hazánkban a növényfajok megállapításánál oly szükséges és fontos kritikai irány kezdeményezőjének és legszerencsésebb művelőjének nevezni.

Magyarországot, majdnem minden irányban, több mint harminczöt év óta

beutazván, a hazai növényismeretet is, számos érdekes leletei által — melyek között nem kevés az új és nagyszámu a hazában ő előtte nem ismert faj — nagy mértékben gazdagította. Alig van kivüle egy nem-orsz botanikus egész Európában, ki Oroszország flóráját annyira ismerné, és a Dobrudzsában s a Balkán-félszigeten tett felfedezései nemcsak a legfontosabb adatokat nyújtják ezen területek ismeretéhez, hanem egyben hazánk elismerését is azért veszik méltán igénybe, mert:

1. ily bő tapasztalatok alapján, a honi florát jobban és helyesebben lehet magyarázni;

2. mert egy hazánkfia neve a leghirebb férfiakéval együtt említetik Boissier *monumentalis Flora Orientalis*ában.

De ha ezen épen említett területek vegetatioját nagyrészt autopsziából ismeri, nem mondhatni, hogy Európa többi részei flóráját elhanyagolta volna, ő azokra nézve szintoly jártas, és 1874-ben Olaszországon át, le Malta szigetéig botanizált.

Ekkép gyakorlati uton is, magának oly tág látkört szerzett, mint nagyon kevés, széles Európában élő botanikus.

Így hazánk dicsekedhetik, hogy van oly férfja, ki a haza növényteni átkutatását illetőleg, teljesen feladatának magaslatán áll, mit ma már nem lehet Európa minden országáról mondani.

Lehet a felett vitatkozni, vajjon szabad-e ezen iránynak oly nagy fontosságot tulajdonítani, de ha tisztán tudományos szempontból sem lehet ennek jogosultságát megtagadni, úgy specialis hazai érdekeinket szem előtt tartva, az már azért is jogosult, mert a haza növényteni átvizsgálása nincs befejezve.

Janka Viktor értekezéseinek, kisebb nagyobb közleményeinek czímei:

Eine für die Flora Siebenbürgens neue Pflanze. Oesterr. botan. Wochenbl. V. 1855. 60.

Anthemis Haynaldi, Janka. U. o. VI. 1856. 1.

Beiträge zur Kenntniss der Flora von Siebenbürgen. U. o. VI. 1856. 193, 202.

Saxifraga (Dactyloides) Grzegorzeczkii Janka U. o. VI. 1856. 241.

Ueber einige Ranunculaceen. U. o. VII. 1857. 198.

Floristische Notizen. U. o. VII. 1857. 328. Österr. botan. Zeitschrift. VIII. 1858. 330.

Heuffel J. Enumeratio Plantarum in Banatu Temesiensi sponte crescentium et frequentius cultarum című munkáját, a szerző halála után sajtó alá rendezte. Megjelent Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien. VIII. 1858. Abh. 39. (I. Verhandl. 13. és Janka életrajzát Neilreichtól, Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1866. 5.)

Heliosperma Veselskyi Janka, Botanische Zeitung, XVI. 1858. 65.

Zur Flora des Ostens. Oesterr. botan. Zeitsch. VIII. 1858. 93, 135.

Zur Flora von Siebenbürgen. U. o. VIII. 1858. 261.

Zur Flora Austriae: I. Die Differential-Charactere von Ranunculus crenatus W. et K., R. magellensis Ten. und R. alpestris L. Verhandl. der k. k. zool. bot. Gesellsch. in Wien, VIII. 1858. Abh. 429. II. Phaea Bayeri U. o. VIII. 1858. Abh. 431.

Bemerkungen über einige Arten der Gattung Centaurea aus Ungarn und Siebenbürgen. Flora. XL. 1858. 441.

Genista Mayeri, Janka. Oesterr. botan. Zeitschr. IX. 1859. 41.

Geschichte des *Scleranthus ucinatus*. U. o. IX. 1859. 221.

Eine verkannte Pflanze Serbiens. U. o. IX. 1859.

Zur Kenntniss einiger *Sesleria*-Arten. Botanische Zeitung. XVII. 1859. 73.

Zur Kenntniss einiger *Avena*-Arten. U. o. XVII. 1859. 172. Nachtrag. U. o. XVIII. 1860. 23.

Identität dreier *Heliotropium*-Arten. U. o. XVIII. 1860. 24.

Zur Kenntniss der perennirenden *Adonis*-Arten Europa's. U. o. XVIII. 1860. 104.

Zur Kenntniss der *Plantago sibirica*. U. o. XVIII. 1860. 185.

Die siebenbürgischen *Plantago*-Arten, Oesterr. botan. Zeitschr. X. 1860. 185.

Adnotationes in plantas Dacicas nonnullasque alias Europaeas Linnaee. XXX. 1859—1860. 549.

Analytische Bestimmung der europäischen *Cuscuta*-Arten, Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 85.

Aus der Flora von Ungarn. U. o. XII. 1862. 280.

Cuscutae species florum Rossicae. Bull. de la Soc. imp. de nat. de Moscou. XXXV. 1862. 586.

Auch einige Worte über Schur's *Ranunculus tuberosus*. Oesterr. botan. Zeitschr. XII. 1862. 320.

Entwurf einer analytischen Tabelle zur Bestimmung sämtlicher *Carex*-Arten der Flora Europa's. U. o. XIII. 1863. 33.

Die Gattung *Euphorbia*. U. o. XIII. 1863. 165.

Bemerkungen über das Vorkommen für Ungarn interessanter oder neuer Pflanzenarten. U. o. XIII. 1863. 113.

Eine neue Pflanze (*Dorycnium diffusum* Janka) U. o. XIII. 1863. 314.

Ein für die österreichische Monarchie neues Gras (*Stipa Lessinepiana* Trin.) U. o. XIII. 1863. 364.

Analytische Zusammenstellung der europäischen *Calamagrostis*-Arten. U. o. XIII. 1863. 365.

Analytische Übersicht der europäischen Wasser-Ranunkeln (*Batrachium*) U. o. XIII. 1863. 399.

Die europäischen *Phleum*-Arten. U. o. XIV. 1864. 303.

Die europäischen *Festuca*-Arten. U. o. XIV. 1864. 339.

Die europäischen *Poa*-Arten. U. o. XIV. 1864. 383.

Floristisches 1. *Oenanthe silaifolia*, U. o. XIV. 1864. 133. 2. *Iris olbiensis* U. o. XIV. 1864. 135. 3. *Avena compressa* U. o. XIV. 1864. 137.

Correspondenz Oesterr. botan. Zeitschr. Sz. János XIV. 1864. 294. Uj Palota XIV. 1864. 364. Nagy-Váradi XIV. 1864. 24, 119. XV. 1865. 197. XVIII. 1868. 57. Debreczen XIV. 1864. 320. XXII. 1872. 167. Gyöngyös XV. 1865. 225. XVI. 1866. 124, 191. Kardszag XV. 1865. 198. Szécsény XV. 1865. 360. Nezsider XVI. 1866. 298, 331. Pécsvár XVI. 1868. 398. Turaluka Miava mellett, Nyitra-megyében XVI. 1868. 223. Bécs XVI. 1868. 60, 257. Diakovár XVII. 1867. 294. Illok XVIII. 1867. 331. Herkulesfürdő XVII. 1868. 295. Mihaljat XVII. 1867. 231. Nyárad XVII. 1867. 56, 161, 231, 232, 330, 440. Svinica XVII. 1867. 295. Borszék XVII. 1868. 199. Balán XVIII. 1868. 199. Félegyháza XVIII. 1868. 26. Kolozsvár XVIII. 1868. 135. Székely-Udvarhely XVIII. 1868. 297. Sz. Gothárd XVIII. 1868. 98, 168, 131. XX. 1870. 61. XXI. 1871. 326. XXV. 1875. 127. XXVI. 1876.

104, 385. XXVIII. 1878. 208. XXIX. 1879. 169. Verespatak XVIII. 1868. 265. Pest XX. 1870. 315. 383. XXI. 1871. 46, 78, 147. XXII. 1872. 136, 235. XXIII. 1873. 134, 497. XXV. 1875. 241. Budapest XXXV. 1885. 109. Plavisevica XX. 1870. 183. Turn-Severin XX. 1870. 250. Philipoppel XX. 1870. 215, 285. Burgas a Fekete tenger mellett, XXI. 1871. 287. Cavalla az Aegaei tenger mellett, XXI. 1871. 248. Saloniki XXI. 1871. 249. Konstantinápoly XXII. 1872. 337. Bukarest XXIII. 1873. 322. La Valetta Malta szigetén. XXIV. 1874. 284. Szamos-Ujvár XXV. 1875. 75. Ó-Radna XXVI. 1876. 316. Gyulafehérvár XXVIII. 1878. 378. Szczawnicza XXXI. 1881. 303.

Die europäischen *Agrostis*-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XV. 1865. 190.

Die europäischen *Andropogon*-Arten. U. o. XV. 1865. 76.

Die europäischen *Gastridium*-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen *Glyceria*-Arten. U. o. XV. 1865. 13.

Die europäischen *Milium*-Arten. U. o. XV. 1865. 311.

Die europäischen *Panicum*-Arten. U. o. XV. 1865. 260.

Die europäischen *Phalaris*-Arten. U. o. XV. 1865. 117.

Die europäischen *Polypogon*-Arten. U. o. XV. 1865. 116.

Die europäischen *Alopecurus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 359.

Die europäischen *Holcus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 59.

Die europäischen *Nardurus*-Arten. U. o. XVI. 1866. 395.

Die europäischen *Vulpia*-Arten. U. o. XVI. 1866. 216.

Festuca dimorpha U. o. XVI. 1866. 101.

Neue Standorte ungarischer-Pflanzen. U. o. XVI. 1866. 169. XVII. 1867. 65.

Neue Synonyme zur Flora Europa's. U. o. XVI. 1866. 245.

Die europäischen *Anthoxanthum*-Arten. U. o. XVII. 1867. 227.

Die europäischen *Bromus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 247.

Die europäischen *Juncus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 316.

Die europäischen *Melica*-Arten. U. o. XVII. 1867. 156.

Die europäischen *Scirpus*-Arten. U. o. XVII. 1867. 399.

Die europäischen *Stipa*-Arten. U. o. XVII. 1867. 173.

Sesleria Hauffleriana. U. o. XVII. 1867. 33.

Zwei ungarische für die Flora der österr. Monarchie neue Pflanzenarten. U. o. XVII. 1867. 101.

Iris humilis. U. o. XVIII. 1868. 376.

Lilium pyrenaicum. Baumg. U. o. XVIII. 1868. 273.

Stipa Lessingiana Trin. et Rupr. und *St. Grafiana* Stev. U. o. XVIII. 1868. 339.

Trifolium procerum Roch. U. o. XVIII. 1868. 69.

Die europäischen *Allium*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 222.

Die europäischen *Elymus*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 163.

Die europäischen *Eriophorum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.

Die europäischen *Timbristylis*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 128.

Die europäischen *Hordeum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 162.

Die europäischen *Sclerochloa*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 252.

Die europäischen *Triticum*-Arten. U. o. XVIII. 1868. 47.

Bemerkungen zu Herrn Dr. Kerner's Vegetationsverhältnissen Ungarns und Siebenbürgens. U. o. XIX. 1869. 115.

Kleine Reformen im Gebiete der Flora Siebenbürgens. U. o. XIX. 1869. 74.

Literaturberichte. U. o. XIX. 1869. 221.

Ramondia ante portas. U. o. XIX. 1869. 133.

Bemerkungen zu Boissier's Flora orientalis. U. o. XX. 1870. 111.

Drei für die Flora Dalmatiens neue Pflanzen. U. o. XXI. 1871. 65.

Zur Flora Ungarns. U. o. XXIII. 1873. 152.

Plantarum novarum Turcicarum breviarium. U. o. XXII. 1872. 174. XXIII. 1873. 194. 201. 241.

Diantus Guliae Janka il Barth Malta. III. 1874. Nr. 21. 422.

Florae Italicae novitates quatuor. Oesterr. botan. Zeitschr. XXV. 1875. 82.

Die siebenbürgischen Marrubium-Arten. U. o. XXV. 1875. 62.

Ranunculus Tommasinianus und ein Paar andere italienische Pflanzen. U. o. XXV. 1875. 249.

Adatok Magyarhon délkeleti flórájához. Math. és Term. tud. Közlem. Kiadja a M. T. Akad. m. t. biz. XII. 1874. (1876.) 8. sz. 153.

Észrevételek néhány Cardamine-fajról. Magy. Növénytani Lapok I. 1877. 36. Notizen zu ein Paar Cardamine-Arten. Oesterr. botan. Zeitschr. XXVII. 1877. 81.

Willkomm et Lange Prodromus florae Hispanicae. III. 2. ismertetése Magy. Növénytani Lapok. I. 1877. 28. III. 4. U. o. IV. 1880. 91.

Két új növényfaj. Természetráji Füzetek. I. 1877. 29.

Avenaceae Europaeae. U. o. I. 1877. 242.

Növénytani kirándulások Törökországban. I. Magy. Növénytani Lapok. II. 1878. 171. II. U. o. II. 1878. 187. III. U. o. III. 1879. 99. IV. U. o. III. 1879. 121. V. U. o. III. 1879. 131.

Descriptiones plantarum novarum. Természetráji Füzetek. II. 1878. 28.

Centaurea Sadleriana Janka. U. o. II. 1878. 142, 192.

A Bánság flórájához. U. o. III. 1879. 12, 73.

Cyclamina europaea. U. o. III. 1879. 163.

Ferulago monticola. U. o. III. 1879. 256. 283.

Silaua virescens. Oesterr. botan. Zeitschr. XXIX. 1879. 309.

Gladiolorum Europaeorum clavis analytica. Magy. Növénytani Lapok. III. 1879. 129.

Boissier Flora Orientalis. IV. 2. ismertetése. U. o. III. 1879. 107.

A (M. Nemz. Múz.) növénytani osztály történetéhez. Természetráji Füzetek IV. 1880. 13, 153.

Scrophulariaceae Europaeae. U. o. IV. 1880. 284.

Romulearum Europaeorum clavis analytica. Magy. Növénytani Lapok. IV. 1880. 146.

A. de Berenger Guida per il coltivare di vivai boschini ismertetése. U. o. IV. 1880. 76.

Megjegyzések Boissier Flora Orientalis ötödik kötetének első füzetéhez. U. o. VI. 1882. 113. E megjegyzéseket Boissier a munka utolsó füzetének függelékében egész terjedelemben felvette.

Odontolophus eine ausgezeichnete Gattung. Oesterr. botan. Zeitschr. XXXII. 1882. 280.

Violae Europaeae. Természetráji Füzetek. V. 1882. 253.

- Brassicæ Europaeae. U. o. VI. 1883. 176.
 Plumbagineae Europaeae. U. o. VI. 1883. 164.
 Cruciferae siliculosae florum Europaeae. U. o. VII. 1883. 106. Cruciferae
 indehiscentes (lomentaceae et nucamentaceae). U. o. VIII. 1884. 33.
 Sisymbria Europaea. U. o. VIII. 1884. 30.
 Plantae novae. U. o. VIII. 1884. 28.
 Botanisches qui pro quo aus Spanien. Oesterr. botan. Zeitschrift. XXXIV.
 1884. 273.
 Trifolieae et Loteae florum europaeae. Természetr. Füiz. VIII. 1884. 145.
 Hedysareae. U. o. VIII. 1884. 290.
 Astragaleae europaeae. U. o. VIII. 1884. 297.
 Megjegyzés a Syringa Josikaea leírásának keltéhez. U. o. VIII. 1884. 313.

31. Dr. Klug Nándor egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Jendrássik Jenő rendes tagtól.

Bátorkodom levelező tagúl dr. Klug Nándort, kolozsvári egyetemi ny. r. tanárt ajánlani, és ez ajánlatot a következőkben indokolni.

Dr. Klug Nándor, miután hét éven át a budapesti egyetem élettani tan-
 széke mellett mint tanársegéd működött s e közben magát magántanárrá képesí-
 tette, 1878-ban ugyanott az élettani vizsgálati módszertan rendkívüli tanárának,
 1879-ben pedig a kolozsvári egyetemhez az élet- és szövettan ny. r. tanárának
 neveztetett ki, hol e minőségben jelenleg is működik.

Irodalmi dolgozatai a következők:

1. *Vizsgálatok az emlősök fülszigájáról.* M. T. Akad. Értekezések. 1873.
 III. kötet. 14. füzet.

Ebben kimutatja szerző, hogy az u. n. Corti-féle hártya az u. n. Reissner-
 féle hárttyával azonos, felmutatja továbbá az alaphárttyán a húros réteget és a
 húrok összefüggését a Corti-féle ív külső szárával, végre az idegvégződést a
 pörge-árookban foglalt sejtekben.

2. *A bőr hővezető képességéről.* Orvosi hetilap. 1873.

3. *Kísérletek a bőr hővezetéséről.* Orvosi hetilap. 1873.

Untersuchungen über die Wärmeleitung der Haut. Zeitschrift f. Biologie.
 X. kötet.

A bőr hővezetőképességét meghatározván, úgy találja szerző, hogy legrosz-
 szabbúl vezető a felhám, utána következik a bőralatti zsírszövet, míg az írha
 aránylag a legjobb vezető, és hogy a hő a sejt folytonosságában jobban terjed,
 sem mint sejtről-sejtre.

4. *Physikai vizsgálatok a dobos és nem dobos kontaktási hangról.* Orvosi
 hetilap. 1874.

*Physikalische Untersuchungen über den tympanitischen und nichttympani-
 tischen Perkussionsschall.* Virchow Archiv. 61. k.

5. *A dobos kontaktási hang és lángképe.* Orvosi hetilap. 1876.

Der tympanitische Perkussionsschall und sein Flammenbild. Allg. medic.
 Central-Zeitung. 1876.

Szerző kimutatja, hogy a dobos kontaktási hang egyszerű, vagy zenei hang lehet, és ha azt zörej kíséri, úgy ez eme hangra nézve nem jellemző; a nem dobos hang pedig zörej.

6. A színérzésről. Népszerű előadás. Természett. Közlöny. 1874.

7. A színérzésről indirect látás mellett. M. T. Akad. Értekezés. 1875.

Über Farbenempfindung bei indirectem Sehen. Archiv für Ophthalmologie. XXI. kötet.

A környi színérzést oly módon tanulmányozva, mely által az egyes spectrál-színeket változó mennyiségben lehetett az ideghártya különböző déllőjére vezetni, kitélt, hogy a színérzés különböző úgy a hártya egyes déllőiben, valamint a fény színe, ereje, kiterjedése és a színes felület alakja szerint.

8. Mikor telődnek meg vérrel a szív edényei? Orr. hetilap. 1876.

Zur Theorie des Blutstromes in der Art. Coronaria cordis. Centralblatt für die medic. Wissenschaften. 1876.

Szerző kimutatja, hogy a szív izomzata összehúzódásakor tápláló edényeiből a vért kiszorítván, okozza, hogy ezek nem a systok, hanem a diastok alatt telődnek meg vérrel.

9. A helyérzésről hőbeli behatások alatt. Orvosi hetilap. 1877.

Zur Physiologie des Temperatursinnes. Arbeiten aus der physiolog. Anstalt zu Leipzig. XI. Jahrgang. 1876.

A thermoesthesiometerrel tett vizsgálatok azt mutatják, hogy ugyanazon idegvégkészülékek közvetítik a hőérzést, melyek a nyomást is éreztetik.

10. A kar helyérzéséről. Orr. hetilap. 1877.

Zur Physiologie des Raumsinnes der oberen Extremität. Archiv für Anat. und Physiolog. 1877.

E vizsgálatok arra mutatnak, hogy azon tájak helyérzéke finomabb, melyek a kar használata alatt több alkalmat találnak e képességük kiművelésére.

11. A szemfénytörő közegeinek hősugár átbocsátó képességéről. M. T. Akad. Értekezések. VIII. köt. 14. sz. 1878.

Untersuchungen über die Diathermansie der Augenmedien. Du Bois Reymond, Archiv für Anat. und Physiologie. 1878.

Ebben szerző kimutatja, hogy az ideghártya a vörösnél kevesebb törékeny sugarak iránt már nem bír ingerfogékonysággal, és hogy ezért nem látjuk a sötét hősugarakat, nem pedig azért, mintha ezek a fénytörő közegek által elnyeletnének.

12. A látásról. Népszerű természettud. előadások gyűjteménye. II. kötet. 10. füzet. 1878.

13. Tanulmányok különféle légnemű testek befolyásáról a békaszív működésére. Orvosi hetilap. 1879.

Über den Einfluss gasartiger Körper auf die Function des Froschherzens. Du Bois Reymond, Archiv für Physiologie. 1879.

A szív működése legelőnkebb, midőn az élenydús vérrel érintkezik, ellenben élenyhiány vagy szénsavdús vér a szívre bénítólag hat; míg a könny, légeny jelenléte a vérben közönyös, addig a világító gáz szaporítja a szívlükte-tést. Bénítólag hatnak még más gázok is, mint: kénsav, chlór, légenyéleg, kén-köenny, szénéleg.

14. Adatok a békaszív beidegzésének elméletéhez. Orvos-Természettudományi Értesítő. 1879.

A légnemű testek befolyásáról a szív működésére szerzett adatok szerint a vér élenye, illetőleg a vörsejtek oxy-haemoglobinja képezi a szívmozgásokat megindító és föntartóidegdűczok állandó ingerét, mely indító ideg-dűczokból egyedül már levezethetőnek véli szerző valamennyi a szívmozgásoknál észlelhető fineménnyt.

15. A hallásról. *Orvos-természettud. Értesítő* 1879.

16. A digitalin hatásáról, különös tekintettel a szívbeidegzésre. *Orvos-természettud. Értesítő* 1880.

Über die Wirkung des Digitalins auf die Blutgefäße und das Herz. Du Bois Reymond, *Archiv für Physiologie* 1880.

Ezen, békán és emlősökön végbevitt vizsgálatok kiterjednek az ideg és véredény-rendszerre, a szívre és izmokra. Békaszívnél a szerző az általa szerkesztett haemodynamometert alkalmazta.

17. A bolygó idegnek a szív működést siettető hatásáról. *Orcosi Hetilap* 1880.

Über den beschleunigenden Einfluss des N. vagus auf die Herzbewegung. Du Bois Reymond, *Archiv für Physiologie* 1880.

Vizsgálatai alapján állítja szerző, hogy békánál sem siettető idegrostok a vagusban nincsenek, sem siettető központ az idegrendszerben nem foglaltatik, és hogy ennél fogva nincsen jogunk a szív falban foglalt idegdűczokon kívül még más siettető központokat fölvenni a békánál.

18. A sötét hősugarak hatásáról a retina-biborra. *Orvos-természettud. Értesítő* 1881.

Verhalten des Scherpurpurs gegen dunkle Wärmestrahlen. Briefliche Mittheilung an W. Kühne in den *Untersuchungen des physiolog. Institutes zu Heidelberg* 1880.

Szerző úgy találja, hogy a sötét hősugarak az ideghártya bibor festanyagát el nem halványítják.

19. A szív lökés egyes szakaszainak időarányáról. *Orvos-természettud. Értesítő* 1881.

20. A szívgyomor összehúzódásának lefolyásáról. U. o. 1881.

21. *Beiträge zur Physiologie des Herzens*, Du Bois Reymond, *Archiv für Physiologie* 1881.

Általa szerkesztett kettős cardiographot alkalmazva, szerző úgy találja, hogy békánál rendes szív működés közben a szív lökés egész idejének $\frac{1}{4}$ része a pitvarnak, mintegy $\frac{1}{3}$ része a gyomrocsnak összehúzódására esik; míg házinyúlánál a pitvar összehúzódására $\frac{1}{3}$, a gyomrocsára pedig $\frac{1}{2}$ esik a teljes szív lökés idejéből.

22. A béka szív idegeiről. *Orvos-természettud. Értesítő* 1881.

Über die Herznerven des Frosches. His und Braune, *Arch. f. Anatomie* 1881.

Szövet-tani vizsgálatai alapján állítja szerző, hogy a vagus rostjai és az ennek lefutása közben befektetett idegsejtek közt közvetlen összefüggés nincsen, hanem hogy a vagus rostok az idegsejtekből eredő halvány idegrostokkal a szív izomzatban hálózatot képeznek, mely azon szabályzó befolyásnak helye, melyet az idegeknek indító és gátló ingerületei egymásra gyakorolnak.

23. *Über die Beschleunigungs-Nerven des Froschherzens.* *Centralblatt für die med. Wissenschaften.*

24. *Vizsgálatok a békaszíven a bolygó-idegek elfajulása után.* *Orvos-természettud. Értesítő* 1881.

A koponyából kijövő két vagus átmetsztvén, azoknak izgatása elfajulások után vagy hatástalan volt a szívre, vagy szaporította a szívlökéseket, a viszeres öbölnek izgatása pedig nem vont maga után szívszünetet, hanem szívlökés-szaporodást, miből szerző következteti, hogy a bolygó ideg mentén és a szívben elhelyezett és mint a göresői vizsgálat mutatta, épen maradt idegsejteknek és nyúlványaiknak izgatása a szívmozgásokra csak siettető hatással van.

25. *Darwinismus és élettan. Orvosi Hetilap* 1882.

26. *A mai élettan alapelvei. Acta reg. scient. Universitatis Claudiopolit. Franc-Josephinae anno 1882.*

27. *A szív. Népszerű előadás. Orvos-természettud. Értesítő.* 1882.

28. *Szívlökés és cardiogramm. Orvos-természettud. Értesítő.* 1883.

Untersuchungen über den Herzstos und das Cardiogramm. Archiv für Physiologie 1883.

Szerző szerint a szívnek alak és helyváltozása az által jön létre, hogy a vérrel telt szívgyomornak összes izomállamánya az ütőrek eredési helye felé huzódik. A cardiogramm első emelkedését a pitvarfal összehuzódása, a második és harmadik emelkedést a gyomor systolikus összehuzódása okozza, nem pedig a szívbillentyűk rezgése.

29. *A vastagbélnek Lieberkühn-féle mirigyeiről és váladékának emésztő hatásáról. Orvos-természettud. Értesítő* 1883.

Über die Aufgabe der Lieberkühn'schen Drüsen im Dickdarm. Du Bois Reymond, Archiv für Physiologie 1883.

Szerző szerint a Lieberkühnféle mirigyek ott nem választanak el és nem mirigyek, hanem csak nyákhártya-betüremlések, melyek a felszívó felületet nagyobbítják.

30. *A bőr szerepéről a szénsav kiválasztás körül békánál. Orvos-természettud. Értesítő* 1884.

Über die Hautathmung des Frosches. Archiv für Physiologie 1884.

Békánál a legfőbb légző szerv a bőr és nem a tüdő, sőt télen a bőr egy-maga végzi a szénsav-kiválasztást.

32. *Hangképző szervünk boncz- és élettana. Két népszerű előadás. Orvos-természettud. Értesítő* 1884.

E dolgozatokhoz járulnak még szerző kisebb ismertető közleményei, valamint a vezetése alatt tanítványai által magyar és német szaklapokban kiadott 12 dolgozat. Valamint fölemlítendő, hogy a nevezett tanár 1883 óta az erdélyi múzeum-egylet orvos-természettudományi értesítőjének orvosi szak-füzeteit szerkeszti, és már 1876 óta mint munkatárs közreműködik a Hoffman és Schwalbe által *Jaresbericht d. Fortschritte d. Anatomie und Physiologie* cím alatt kiadott évi jelentéseknél.

A fől sorolt és már számszerint is elég jelentékeny dolgozatoknak röviden vázolt tartalma mutatja, hogy azok legnagyobbára az élettan különböző köréből vett egyes, szorosan szaktudományos kérdésekre vonatkoznak; miket az exact vizsgálati módszer alkalmazásában teljesen beavatott szerző beható és tüzetes vizsgálatok útján megoldani, vagy legalább megoldásukhoz komolyan hozzájárulni törekedett. E törekvéseinek eredményeit kedvező elismeréssel fogadta és méltányolta a hazai, valamint a külföldi szakirodalom is.

Midőn azért dr. Klug Nándor személyében alapos bűvárnak bizonyult, szá-

kadatlanul dolgozó és teljes munkaerővel bíró szaktudóst, kinek törekvése egyedül csak az alapos szakismeret fejlesztésére irányul, a t. M. T. Akadémia figyelmébe és arra bátorodom ajánlani, hogy őt levelező tagjainak sorába fogadva, mind őt e megtisztelés által a tudomány művelésének körében szerzett érdemeit elismerve, további kitartásra buzdítsa és biztassa, mind pedig saját munkásainak számát gyarapítsa egy olyanval, ki eddigi múltja után a jövőre is jelentékeny eredményeket ígér: úgy akkor reményleni bátorodom, hogy a tekintetes Akadémia hajlandó leendő, ez ajánlatomat, mint eléggé indokoltat, figyelmére méltatni.

32. Dr. Schulek Vilmos egyetemi tanár, levelező tagúl ajánlva

Balogh Kálmán rendes tagtól.

Szerencsém van Schulek Vilmost a budapesti magy. kir. tud. egyetemen a szemészet ny. r. tanárát a tekintetes Akadémia III. osztályának levelező tagjául ajánlani.

A nevezett 1843-ban Budapesten született. 1866-ban Bécsben tudorrá avatott, s miután részint Bécsben, részint külföldön magát a szemészetben ritka sikerrel képezte, 1872-ben Kolozsvárra neveztetett ki a szemészet tanárává, 1874-ben pedig egyetemünkön alkalmaztatott, hol jelenleg is működik. Ez idő alatt Schulek Vilmos tanár a szemészet tudományos művelésével, kiváló eredménnyel, szakadatlanul foglalkozott, s mai napig tizenöt évre terjedő, úgy belföldön, mint külföldön egyaránt méltányolt irodalmi munkásságának bizonyítékai gyanánt következő dolgozatait soroljuk fel.

1. *Operations-Methode zur Auswärtswendung falscher Wimpern.* Ugyanaz magyarul. (Wien. med. Wochenschrift és Orvosi Hetilap 1874.) A műtét abban áll, hogy hibás állású egyes pillaszőrök a szempilla külső ajakán áthúzott fonalhurokba illesztetnek, és azzal együtt kifelé húzatnak, úgy, hogy a szúrt csatornán áthaladva, végökkel a szemgolyótól elfordítva maradjanak. A műtétel föllevenítése az ókori Celsus „magneatio“ név alatt leírt eljárásának.

2. *Egyszerű hordozható szemüvegtok.* Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen és ennek nyomán közlemény az Orv. Hetilap-ban 1871-ben. Nyolcz üveglencsével, összerakás által, a teljes szemüvegtoknak 32 üvegjét pótolni lehet, mi a szemészeti gyakorlatban nagy előny, a készletnek olcsósága és zsebben hordozható alakja miatt. Ugyanez későbbben a dioptriás szemüveg-rendszerre alkalmazva a Szemészet-ben jelent meg 1884-ben.

3. *A széttérő kancsalitás tünettana és kóroktana.* Előadás a heidelbergi szemészgyűlésen 1871-ben és közlemény az Orv. Hetilap-ban. Szerző constatálta, hogy széttérő kancsalitásnál a szemek befelé forgása hiányos, a kifelé forgás ellenben nem tulságos, mint várni lehetne, annak nyomán, hogy a széttérő kancsalitás az összetérő kancsalság ellentétének vétetik. Ebből azt vezeti le, hogy a bajnál nem a szem külső egyenes izma van rövidülten, hanem a belső egyenes izom gyengült. Ezen felfogást később Graeffe Alfréd (Halleban) bírálta és kifogásolta annyiban, hogy a kórtünetekből nem feltétlenül következtethetőnek állította a külső izomnak zsugorodásbeli hiányát, azonban szerzőnek a vitából megmaradt azon érdeme, hogy a széttérő kancsalitást, mint a külső egyenes izomnak csupán passive és relative túlsúlyban létélén alapulót ismertette meg, míg az összetérő

kancsalításnál a belső egyenes izom active és absolute túlsúlyba jut. Megmaradt szerzőnek a vita után azon állításának is amaz érvénye, hogy a széttérő kancsal-ságnál nem a külső egyenes izomnak hátrahelyezése, hanem a belső egyenes izomnak előrevarrása a helyes gyógyítási eljárás.

4. *A szem sérüléseiről, számos kórodai esetből levont gyakorlati következtetések.* Szemészet. 1873.

5. *Sphincterotomia pupillaris.* Szemészet. 1874. Kimerítő tanulmány, hogy mint lehessen mellső összeforradásokat (synechiae) műtétet útján megszüntetni. Szerző a szem belsejébe vezetett eszközzel vágja szét a szivárványhártyának a szaruhártyához növéseit, és a műtét végrehajtásában saját találmányú több eljárást ismertet. A leleményes elbáns tudományos vívmány az addig parlag téren.

6. *A szarugörbületi rövidlátásról.* Szemészet. 1875. A rövidlátás azon nemének, mely a cornea túlgörbülésén alapúl, kórodai képét alapítja meg, reátérve arra is, hogy mint lehessen a rövidlátásnak ezen faját az egyéb eltéréseken alapuló rövidlátástól, különösen ha azok egymás közt vegyülnek, megkülönböztetni. A tanulmány pontos optikai méréseken alapszik, és a szem fénytörési rendellenességéről szóló tant kibővíti.

7. *Kettős pupilla melletti látásvizonyok.* Graefe's Archiv für. Ophth. 1882. és Szemészet. 1882. és 1883. Terjedelmes munkálat, mely a kérdés körül a hibás és felületes nézeteket kiigazítja, és matematikus alapon teljesen, minden irányú kiterjedésben megoldja. Egyszersmind a szórási körök elnyomásának élettani alapját megtalálja, minek nyomán a két szemi látásnak egy eddig ismeretlen tulajdonságát fedezi fel. A dolgozat tudományos buvárképességet bizonyít.

8. *A reductio bulbi tanához.* Szemészet. 1884. Polemikus munkálat, mely a Graefe által ajánlott, de azután eljuttat műtét módjának jogosultságát mutatja ki, számos esettel illusztrálva.

Schulek tanár e dolgozataiban általában beható tanulmányt és önálló fel-dolgozást, szóval az eredetiség nyilvánvaló jellemét találjuk, s a felsoroltakon kívül apróbb dolgozatok, ismertetések, észleletek jelentek meg ő tőle, melyekre a Szemészet-nek (az Orvosi Hetilap mellékletének) általa öt év óta szerkesztése adott alkalmat.

Népszerű előadása: *A nézésről munkálkodás közben* széles körben elterjedt.

Tanítványaitól és tanársegédeitől nagyszámu értekezések láttak napvilágot, melyek részben terjedelmes, jelentős és a tudományt fejlesztő jellegűek, számuk, mintegy 35. Így Feuer Náthán, Imre József, Regézy Nagy Imre, Juhász Lajos, Szabó György, Creniceanu György, Ottava Ignác, Csapodi István tudorok közleményeihez Schulek tanár, mint kórodai főnök többé-kevesbbé közel áll. Már ez is nyilvánvalón tünteti elő Schulek tanárnak tanítványképző eredményteljes működését.

Ezenkívül egyetemi előadásaiban bőven előforduló új észleletek, önálló gondolatok, bírálatok, a megállapított tudományos ismeretek sajátos feldolgozása, ismereteinkben a hiányokra mutató, megfigyelési tervezetek, kísérleti témák felvetése, a kórtörténeti adatok összegezése és értékesítése, a kórodai fejtegetéseknél tett kórtani általánosítások sat. mind közrehatnak arra, hogy új tudományos nemzedék álljon elő, melynek serdüléséről a fent érintett munkálatok a szemkórodából máris tanúságot tesznek. Így Schulek tanárnak, mint oktatónak és szemészeti tudományos tevékenységben példaadónak, közvetve is érdeme van

a hazai tudományosság fejlesztésében, s tőle ezen irányban az eddigiek szerint még növekedő befolyás várható.

33. Dr. Staub Mór tanárképezdei tanár, levelező tagúl ajánlvn.

Böckh János lev. tagtól.

Alig létezik tudományág, mely a hazai tudósok által oly csekély mérvben műveltetnék, mint a phytopalaeontologia, holott ennek fontosságát tagadni akarni ma már igen háládatlan feladat volna. Kováts Gyula elhalálózása óta paragon maradt e tér a hazai erők részéről, s így valóban minden tekintetben elismerésre méltó azon törekvés, melyet dr. Staub Mór már évek hosszabb sora óta épen a mondott irányban kifejt, s most mindjárt hozzá tehetem, nem sikertelenül.

Kiváló, vas szorgalma rég legyőzte a kezdet nehézségeit, s ma már utaltatok munkái szép sorára, melyek hangosan tanuskodnak a mellett, hogy alapos ismeretekkel bíró szerzőjük a hazai phytopalaeontologiai irodalom öregbitéséhez hozzájárulni akar, de tud is. Buzgólkodásának felbátorítását ezennel kötelességünknek tekintem.

Legyen szabad egyenesen a következő, jobbára a Magyarhoni földtani Társulat és a Magy. k. földtani intézet kiadványaiban, úgy magyar, mint német nyelven megjelent közleményeire és munkáira hivatkoznom, melyek közt van különben olyan is, melyet maga a Magy. Tud. Akadémia méltatott kiadásra.

1. *Néhány szó a Mecsek hegység harmadkori tájképéről.* Földt. Közöny 1878.
2. *Carya costata* (Sternberg) Unger a magyarhoni fossil florában. Földt. Közöny 1879.

3. *A fossil Plumeria fajok.* Természettajzi füzetek 1879.

4. *A Fruszka-Gora aquitaniai florája.* M. T. Akad. értek. a term. t. k. 1881

5. *Adalék a Székelyföld fossil flórájához.* Földt. Közl. 1881.

6. *Növények Krassó-Szörénymegye mediterrán rétegeiből.* Földt. K. 1881.

7. *A Ctenopteris cycadea Brgt. a magyarhoni fossil florában.* Földt. Köz. 1882.

8. *Baranyamegyei mediterrán növények.* Földt. int. évk. 1882.

9. *Ausztrália fossil flórája.* Földt. Köz. 1882.

10. *Japan fossil flórája.* Földt. Köz. 1883.

11. *Harmadkori növények Felek vidékéről.* Földt. intéz. évk. 1883.

12. *Heer Osvald emlékezete* Földt. Közl. 1884.

13. *Megemlékezés Göppert H. Róbertről.* Földt. Közl. 1885.

14. *A Zsily völgy aquitaniai flórája.* Földt. int. évk. 1885.

Ezek után meggyőződésem, hogy dr. Staub Mór az akadémiai alapszabályok 16. §. követelményeinek teljes mérvben megfelel s hogy csakis szolgálatot teszek a tekintetes Akadémiának, midőn becses figyelmét dr. Staub Móra irányozván, ennek levelező tagúl való megválasztását, nevezetesen a III-ik osztály érdekében, ajánlani bátorodom.

34. Dr. Wagner László műegyetemi tanár, levelező tagúl ajánlvn

Galgóczy Károly levelező tagtól.

Dr. Wagner László műegyetemi tanár urat ismételtén bátorodom levelező tagnak ajánlani.

Előző ajánlataim mellett közöltem tudományos érdemeit és irodalmi műkö-

désének sorozatos jegyzékét. Ajánlatomnak ezek kapcsán tett indokolását, melyre most is hivatkozom, a következőkkel egészítem ki:

Dr. Wagner László olyképp működik a mező és közgazdasági irodalom terén, hogy azzal mind bel-, mind külföldön folyvást növekedő figyelmet kelt. Az általa kitartólag szerkesztett *Földművelési érdekeink* szaklapot, a *Falusi Gazda* és *Gazdasági kalauz* társlapokkal szaporította. A keményítő gyakorlati készítéséről írt terjedelmes és jeles műve még Angliában is oly figyelmet gerjesztett, hogy nemcsak lefordítottatott angol nyelvre, hanem fordítója Frankel Gyula előszavában azt, a maga tárgyára nézve az összes európai irodalomban legjobbnak jelenté ki, következőleg: „the very best book which has appeared in Europe, and which was really undertaken with a view to advance and improve a group of industries, which had suffered from mystery, secret processes, and empiricism, and the lack of progress, which are inseparable from such modes of procedure in any industry.” Van szerencsém e művet ide csatolva bemutatni. Hasonlóképp bemutatom legutóbbi művét, Le couteux-nak a csalamádé és egyéb zöldtakarmányok művelési és besavanyítási módjáról írt jeles munkáját, melynek francziából magyarra fordításában közreműködött.

Dr. Wagner László eddigi irodalmi működésénél és műegyetemi tanári állásánál fogva is minden esetre oly egyéniség, a kinek megválasztatása Akadémiánknak díszére váland, és a mezőgazdasági szakból mostanában elhalt számos tag közül egynek helyét igen hasznosan fogja pótolni.

35. Dr. Oppolzer Tivadar bécsi egyetemi tanár, s bécsi akadémiai rendes tag külső tagnak ajánlva

Konkoly Miklós tiszteletitagtól.

Tekintettel arra, hogy jelenleg Akadémiánknak egyetlen egy csillagász külső tagja sincs, van szerencsém ezen helyre egy oly jeles egyént ajánlani, kinek neve világszerte ismeretes. Szószaporítás lenne, a mivel az Akadémiát nem akarom terhelni, ha Oppolzerről sokat akarnék beszélni, s így csak röviden szabadon ezen nagy tudósról pár szót szólanom.

Dr. Oppolzer Tivadar lovag, nagynevű édes atyja, a világhírű orvos-tanár kívánságára elvégezte az orvosi facultást, s mindig nagy kedve lévén a csillagászathoz, egyúttal csillagászatot is hallgatott, s a természettudományokból újra promoteáltatott. Bécsi saját házára egy szépen berendezett magáncsillagdát állított fel, egy 7 hüvelykes Plössel-féle dyalitieux távcsövel, egy négy hüvelykes délkörös-csővel, s egy 4 hüvelykes utazó távcsövel. Oppolzer részt vett 1868-ban a napfogyatkozás megfigyelésében Adenben, s 1869. Prevesában, mire őt kinevezték a bécsi egyetemen a csillagászat rendkívüli tanárává, s nem sokára megkapta az ordinárius-ságot, s a bécsi tud. Akadémia is megválasztotta levelező, később *rendes tagjává*.

A hetvenes években Oppolzer az európai fokmérés királyi biztosa, s elnöke lett Ausztria részéről, s ezen hivatalt ma is viseli. Oppolzer eszközölte a végleges hosszkülönbség meghatározást Bécs és Páris között, nemkülönben Bécs, Berlin, Leipzig, Genf, Pfander, Miláno, Krakkó stb. között: *Oppolzer működési iránya kizárólagosan a mathematicai csillagászat, s főleg a háborgási teoriában működik a jeles tudós.*

Oppolzer főbb művei:

1. *Lehrbuch zur Bahnbestimmung der Kometen und Planeten*;
 2. *Syzigien Tafeln für den Mond*;
 3. *Historische Sonnenfinsternisse*;
 4. *4 Stellige Logarithmen-Tafeln*;
 5. *Venusdurchgang von 1874.* (melyet Jassiban figyelt meg.)
- A bécsi Akadémiában tartott értekezései közül feleltem:
- a) *Über eine Kometenbahnbestimmung.* (3 értekezés);
 - b) *a Pogson által felfedezett üstökösről*;
 - c) *Neue Methode zur Bahnbestimmung u. s. w.*;
 - d) *Anomalie in nahezu parabolischen Bahnen*;
 - e) *Über den Kometen von Wannecke*;
 - f) *Ermittelung der Störungswerthe u. s. w.*;

S még más számtalan értekezés, melyek a bécsi és berlini akadémiák értekezéseinek során jelentek meg.

Oppolzer most az ingakísérletekkel foglalkozik, s szándéka, rövid idő alatt az inga hosszát Budapesten, Ó-Gyallán és Herényben, s valószínűleg Kolozsvárott is meghatározni.

Meggyőződése az, hogy ha a tekintetes Akadémia nézete az én csekély-ségemével találkozik, s Oppolzer tanárt megválasztja külső tagnak, ő Akadémiánk díszére fog válni.

36. Dr. Wolf Rudolf zürichi műegyetemi rendes tanár, a párisi akadémia levelező tagja, a Zürichi csillagda igazgatója stb. külső tagnak ajánlva

Konkoly Miklós tiszteleti tagtól.

Úgy hiszem nem követek el szerénytelenséget, ha a tekintetes Akadémiának még egy külső tagot ajánlok, a ki érdemekben megőszült veteránja a napfoltok megfigyelőinek.

Wolf volt az, ki legelőször mutatta ki a határozott összefüggést a napfoltok gyakoriassága és a földdelejesség mindkét componensének variációjával, a mit egy külön értekezésben tett le a párisi akadémia iratai közé.

Wolf a legjelesebb napmegfigyelők egyike, s ő az egyedüli volt idáig, ki a napfoltok gyakoriasságát egy oly methodussal puhatolta ki, hogy azt majdnem órára biztosan meg lehet határozni, hogy t. i. mikor áll be azok maximuma és minimuma. Wolf e célra több megfigyelő társat szerzett magának, ilyenek voltak a madridi, atheni, palermoi, s ó-gyallai csillagdák, melyek segítettek a jeles tudósnak adatokat összegyűjteni. Ezeket ő fáradhatatlan szorgalommal feldolgozza, s legnagyobb-részt a zürichi „Naturforschende Gesellschaft“ irataiban teszi közzé az eredményeket.

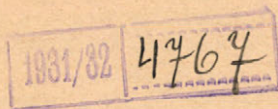
Wolf nagyobb munkái közé tartozik:

1. *Handbuch der Physik, Mathematik, Geodäsie, Astronomie, 3 kötetben.*
2. *Taschenbuch für Mathematik, Physik, Geodäsie und Astronomie.*
3. *Geschichte der Astronomie.*

Ezeket kívül Wolfnak számos értekezése jelent meg a párisi s több más Akadémiák értekezéseinek során, nemkülönben a zürichi Naturforschende Gesellschaft irataiban, a melynek ő rendkívül buzgó tagja.

Wolf a zürichi műegyetemen a csillagászat és felső Geodaisia rendes tanára, az ottani csillagda érdemes igazgatója, s több külföldi Akadémia tagja.

Tekintve azon érdemeiket, melyeknél fogva Akadémiáknak, megválasztása által, csak díszére válna, s tekintve azon körülményt, hogy míg más tudományokból több külső tag díszeskedhetik Akadémiánkhoz tartozhatni, a csillagászatok közül pedig jelenleg *egyetlen egy* külső tag sincs, a lehető legmelegebben ajánlom Wolf Rudolfot a tekintetes Akadémiának pártfogásába.

A 90321

